

Quickscan arbeidsmigranten

Inventarisatie
Regio Noord-Veluwe

Adviseurs:

S.M. (Stephan) Reusken

T. 06 - 338 14 654

E. stephan@necker.nl

Datum:

23-1-2013

Inhoudsopgave

Inleiding	4
Aanbevelingen	6
Inventarisatie	8
1 Doelgroep	10
1.1 / Doelgroep: profiel en cijfers	10
1.2 / Doelgroep: profiel en cijfers	10
1.3 / Onderzoeken arbeidsmigranten in Nederland	11
1.4 / Uitkomsten onderzoek/enquête onder arbeidsmigranten	14
1.5 / Cijfers migranten uit Midden- en Oost-Europa gemeenten Noord-Veluwe	14
2 Beleid en uitvoering	26
2.1 / Beleid en uitvoering	26
2.2 / Vraagstuk arbeidsmigranten	26
2.3 / Ruimtelijke ordening en handhaving/algemeen	27
2.4 / Recreatie en permanente bewoning	28
2.5 / Externe partij: detacherings- en uitzendbureaus	29
2.6 / Werkgevers en ondernemersverenigingen	35
2.7 / Economie	35
2.8 / Externe partijen: huisvesting	35
3 Samenvatting	44
Bijlagen	46
Bijlage 1. Relevante achtergrond informatie met betrekking tot arbeidsmigranten	47
Bijlage 2. Overzicht van de uitzendbureaus	48
Bijlage 3. Vormen van huisvesting voor arbeidsmigranten	49
Bijlage 4. Onderzoek onder arbeidsmigranten regio Noord - Veluwe	53
Bijlage 5. Presentatie eindrapport inventarisatie regio Noord-Veluwe	54
Bijlage 6. Presentatie enquête arbeidsmigranten Migrada	61

Inleiding

Het vraagstuk arbeidsmigranten is actueel. Er gaat geen dag voorbij of er is wel een nieuwsbericht over arbeidsmigranten. Vaak is dit niet positief en gaan de berichten over zaken als overlast van geluid of drank. Tegelijkertijd wordt de groep arbeidsmigranten steeds groter en vervullen zij in het “draaiend” houden van de Nederlandse economie een belangrijke rol. Naar schatting wonen in Nederland nu zo’n 325.000 arbeidsmigranten. Het is op dit moment de grootste migratiestroom in Nederland en de verwachting is dat dit in de komende jaren verder zal toenemen.

Doordat de arbeidsmigranten veel op en neer reizen naar hun moederland, is van meer dan 50% van deze migranten niet bekend waar zij wonen als zij in Nederland aan het werk zijn. Gemeenten weten vaak niet of en hoeveel arbeidsmigranten er in hun gemeente wonen en werken. Gemeenten komen pas in actie als er een melding van overlast komt en treden dan op.

Ook in de regio Noord-Veluwe wonen en werken arbeidsmigranten. Vooral in de gemeenten Oldebroek en Putten is het vraagstuk actueel en is er onlangs een Quickscan Arbeidsmigranten uitgevoerd. Mede naar aanleiding hiervan hebben de overige gemeenten, Harderwijk, Epe, Nunspeet, Ermelo, Elburg en Heerde, aangegeven ook een inventarisatie te willen naar de omvang van het aantal arbeidsmigranten in hun gemeenten.

De gemeenten werken samen in het samenwerkingsverband Regio Noord-Veluwe.¹ Het samenwerkingsverband wil met de inventarisatie inzicht krijgen in de doelgroep arbeidsmigranten. In deze inventarisatie, die alleen ingaat op de omvang van de doelgroep en huisvesting, wordt antwoord gegeven op het volgende:

- / het aantal arbeidsmigranten dat in de Regio Noord-Veluwe woont;
- / waar en op welke wijze arbeidsmigranten gehuisvest zijn;
- / de recreatieparken waar arbeidsmigranten gehuisvest zijn;
- / knelpunten die zich voordoen met betrekking tot de huisvesting van arbeidsmigranten in de regio Noord-Veluwe;
- / het aantal arbeidsmigranten dat in Regio Noord-Veluwe werkt;
- / de sectoren en seizoenen waarin arbeidsmigranten in de regio Noord-Veluwe actief zijn;
- / de werkgevers (inleners) waar arbeidsmigranten werkzaam zijn;
- / de uitzendbureaus die actief zijn in de Regio Noord-Veluwe met het werven, huisvesten en te werk stellen van arbeidsmigranten;
- / de huisvesters die actief zijn in de regio Noord-Veluwe met het aanbieden en huisvesten van arbeidsmigranten;
- / mogelijke alternatieve locaties en huisvestingsvormen die ingezet kunnen worden in de Regio Noord-Veluwe voor huisvesting arbeidsmigranten.

In deze rapportage worden de resultaten van de inventarisatie weergegeven, die wij uitgevoerd hebben in de verschillende gemeenten van het samenwerkingsverband. Op basis van deze inventarisatie hebben wij een aantal aanbevelingen opgesteld voor de aanpak van het vraagstuk arbeidsmigranten in de Regio Noord-Veluwe.

Stephan Reusken, projectleider

¹ Hattem hoort ook bij het samenwerkingsverband, maar heeft te kennen gegeven niet aan de inventarisatie deel te willen nemen.

Aanbevelingen

Het vraagstuk arbeidsmigranten in de regio Noord-Veluwe is in hoofdzaak een huisvestingsvraagstuk en speelt het meest in de gemeenten Putten, Oldebroek en in mindere mate Nunspeet. In deze gemeenten woont een groot deel van de arbeidsmigranten in recreatiewoningen, wat in strijd is met het bestemmingsplan. Bij de overige gemeenten is het vraagstuk minder zichtbaar en merkbaar aanwezig.

Naar schatting gaat het om 2.500 tot 3.000 arbeidsmigranten die in de regio Noord-Veluwe wonen, maar waarvan het merendeel buiten de regio werkzaam is.

Ondanks dat het een korte en globale inventarisatie is geweest en er geen verdiepend onderzoek heeft plaatsgevonden willen wij op basis van de uitkomsten van de inventarisatie het samenwerkingsverband Regio Noord-Veluwe de volgende aanbevelingen doen:

- / Stel een plan van aanpak op, waarin concrete doelen en acties worden geformuleerd over op welke manier het samenwerkingsverband Regio Noord-Veluwe het huisvestingsvraagstuk van arbeidsmigranten wil gaan aanpakken. De gemeenten Putten en Oldebroek hebben hier al een start mee gemaakt. Echter zij kunnen het vraagstuk en in het bijzonder de huisvesting van arbeidsmigranten niet alleen oplossen. Hiervoor hebben zij de andere gemeenten in de regio Noord-Veluwe nodig.
- / Voer een tweesporenbeleid als het gaat om huisvesting: enerzijds afspraken maken over de wijze waarop de huisvesting plaatsvindt (stellen van kaders, randvoorwaarden en nadere regelgeving) en anderzijds direct handhaven daar waar partijen (werkgevers, verhuurders, uitzendbureaus) zich niet houden en/of zich niet willen conformeren aan afspraken. Hierbij kan het RCF Gelderland en Overijssel een ondersteunende en adviserende rol spelen. Een en ander naar voorbeeld van het RCF project Kompas uit Noord-Holland.²
- / Binnen het vraagstuk arbeidsmigranten gaat het vooral om de huisvesting en de randvoorwaarden waaronder dit kan plaatsvinden. Van belang is ook om hierbij aandacht te hebben voor participatie, leefbaarheid en veiligheid. Voor het slagen van de huisvesting van arbeidsmigranten en het verkrijgen van draagvlak bij de burgers en buurtbewoners, moet hiervoor nadrukkelijk aandacht zijn bij het opstellen van plannen en de uitvoering.
- / Wijs in iedere gemeente een verantwoordelijk portefeuillehouder aan die coördinerend wethouder is voor het vraagstuk arbeidsmigranten en die betrokken is bij het bestuurlijk overleg over de huisvesting van arbeidsmigranten. Dit overleg kan aansluiten bij het bestuurlijk overleg en de aanpak met betrekking tot de revitalisering van de recreatieparken in de regio Noord-Veluwe.
- / Wijs per gemeente een intern contactpersoon aan die aanspreekbaar is op het vraagstuk arbeidsmigranten. Daarbij valt in eerste instantie te denken aan een ambtenaar bij de afdeling Ruimtelijke Ordening, omdat het vraagstuk vooral betrekking heeft op huisvesting. Betrokken ambtenaar is het interne coördinatiepunt in zaken met betrekking tot arbeidsmigranten en het aanspreekpunt voor de huisvesters en detachings- en uitzendbureaus.

² RCF Kenniscentrum handhaving (www.naleving.net) en www.flexwonenarbeidsmigranten.nl regio noord-holland)

- / Houd bij het ontwikkelen van de kaders voor huisvesting rekening met verschillende varianten van huisvesting die passen bij de behoefte en situatie van de arbeidsmigrant. Daarbij gaat het om vormen van huisvesting die geschikt zijn voor kortdurend verblijf (< 4 maanden) langer verblijf (4 tot 24 maanden) en permanent verblijf (langer dan 24 maanden). Variatie in aanbod van huisvesting is van belang om de vraag naar en de behoefte aan huisvesting op elkaar te kunnen afstemmen.³
- / Maak als gemeenten in regionaal verband keuzen welk aandeel iedere gemeente van de flexibele en tijdelijke huisvesting van arbeidsmigranten voor haar rekening wil nemen. Criteria die daarbij aan de orde komen zijn: het aantal arbeidsmigranten dat nu al in regio en in de afzonderlijke gemeenten woont, het aantal arbeidsmigranten dat in de regio in de afzonderlijke gemeenten werkt en de mogelijkheden tot huisvesting, in het bijzonder locaties waar grotere groepen arbeidsmigranten gehuisvest kunnen worden.
- / Ga in overleg met de huisvesters en de detachings- en uitzendbureaus, die actief zijn in de regio om tot afspraken te komen over de wijze waarop huisvesting van arbeidsmigranten plaatsvindt in de regio Noord-Veluwe. Sluit een convenant met deze partijen waarin afspraken met betrekking tot huisvesting, controle en samenwerking worden vastgelegd. Sluit een dergelijke convenant bij voorkeur af op regionaal niveau. Goede voorbeelden hiervan zijn het samenwerkingsconvenant in West-Brabant en het initiatief van tien gemeenten in Noord- en Midden-Limburg.
- / Maak afspraken met detachings- en uitzendbureaus om te zorgen dat arbeidsmigranten die gedurende een langere periode (>4 maanden) in Nederland verblijven, zich verplicht inschrijven in het GBA. Wanneer het gaat om een kortere periode van huisvesting van arbeidsmigranten in de gemeente worden er bindende afspraken gemaakt over registratie en melding. Goed voorbeeld met betrekking tot registratie is de gemeente Westland die een actief beleid voert op het inschrijven van arbeidsmigranten die in haar gemeente, al dan niet tijdelijk, wonen.
- / Overleg met de provincie Gelderland en vraag om kaders te stellen over de verschillende vormen van huisvesting voor de arbeidsmigranten, in ieder geval als het gaat om huisvesting in het buitengebied bij agrariërs en op recreatieparken. Een voorbeeld hiervan zijn de provincies Flevoland en Limburg, die beleid hebben ontwikkeld voor de huisvesting van arbeidsmigranten voor zowel het buitengebied als recreatieparken.
- / Overleg met de woningbouwcorporaties over welke rol zij kunnen vervullen in het tijdelijk huisvesten van arbeidsmigranten. Hierbij kan gedacht worden aan het tijdelijk beschikbaar stellen van bijvoorbeeld woningen die op de nominatie staan om gesloopt te worden of om een bepaald deel van woningen geschikt te maken voor rechtstreeks 'kamerverhuur' aan de arbeidsmigrant.
- / Zorg bij het opstellen en uitvoeren van huisvestingsplan voor een communicatieplan, waarin de manier waarop burgers en buurtbewoners geïnformeerd en betrokken worden is opgenomen.
- / Neem kennis van de voorgenomen maatregelen van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Sociale Zaken met betrekking tot arbeidsmigranten en houdt hier rekening mee in het ontwikkelen en uitvoeren van afspraken over huisvesting en werk.
- / Neem als regio Noord-Veluwe deel aan het netwerk arbeidsmigranten van het Ministerie van BZK en blijf op de hoogte van de ontwikkelingen via de ondersteunende website:
www.flexwonenarbeidsmigranten.nl

³ Zie voor vormen van huisvesting bijlage 3.

Inventarisatie

1 Doelgroep

1.1 / Doelgroep: profiel en cijfers

In het eerste deel van dit hoofdstuk wordt inzicht geboden in de groep arbeidsmigranten. Daarbij is gebruikgemaakt van een aantal landelijke onderzoeken. Daarnaast vindt u hier de uitkomsten van een onderzoek dat gedaan is onder de arbeidsmigranten die wonen in de regio Noord-Veluwe. In dit onderzoek zijn de arbeidsmigranten vooral geïnterviewd over hun woonsituatie.

In het tweede deel van dit hoofdstuk wordt ingegaan op de belangrijkste cijfers en aantallen met betrekking tot arbeidsmigranten ten aanzien van de verschillende beleidsonderwerpen die direct te maken hebben met huisvesting van arbeidsmigranten in de verschillende gemeenten.

1.2 / Doelgroep: profiel en cijfers

De arbeidsmigratie uit de Midden- en Oost-Europese landen is de laatste jaren sterk gestegen. Dit is het gevolg van het openstellen van de arbeidsmarkt op 1 mei 2007 voor werknemers uit verschillende landen uit Midden- en Oost Europa (op Bulgarije en Roemenië na⁴). De stijging van het aantal arbeidsmigranten in Nederland is veel groter dan verwacht. In eerste instantie gingen de schattingen in 2007 nog uit van 100.000 tot 120.000 arbeidsmigranten. Vijf jaar later zijn de schattingen dat er inmiddels ruim 325.000 arbeidsmigranten in Nederland zijn. De verwachting is dat dit aantal verder zal toenemen naar 400.000 tot 500.000 arbeidsmigranten.

Een deel van deze mensen vestigt zich permanent in Nederland en een deel reist, gezien de betrekkelijk korte afstand, op en neer naar het moederland. Uit landelijk onderzoek blijkt dat 30 tot 40% zich voor langere tijd of permanent vestigt. Het grootste gedeelte van de arbeidsmigranten is tussen de 25 en 40 jaar oud, merendeels man en alleenstaand.

Arbeidsmigranten werken voor een belangrijk deel in de land- en tuinbouwsector, waar veel seizoensarbeid is. Daarnaast zien we de arbeidsmigranten in toenemende mate in de voedselindustrie, distributiebranche en de bouw- en technieksector.

Arbeidsmigranten zijn vooral woonachtig en werkzaam in West-Brabant, Midden- en Noord-Limburg, Zeeland, Westland en de twee grote steden Rotterdam en Den Haag. Dit komt vooral door de nabijheid van de land- en tuinbouwsector en de havens (Rotterdam en ook Antwerpen). Ook in andere regio's in Nederland zien we steeds meer arbeidsmigranten werken en wonen.

Het merendeel van de arbeidsmigranten komt via een detacherings- of uitzendbureau naar Nederland en krijgt werk en huisvesting aangeboden. Het gaat daarbij naar schatting om 50-60% van de mensen. Een ander deel komt hier "op de bonnefooi" en zoekt op eigen gelegenheid werk. Een kleine groep arbeidsmigranten werkt in ons land als ZZP'er (zelfstandige zonder personeel).

Problemen waarmee de doelgroep arbeidsmigranten zich geconfronteerd ziet, hebben veelal te maken met huisvesting. Deze is vaak tijdelijk en van mindere kwaliteit. Het moeizaam participeren is een ander veel gehoord knelpunt. Door het tijdelijk verblijf spreken de arbeidsmigranten niet de Nederlandse taal, waardoor het "meedoen" in de samenleving wordt bemoeilijkt. Tot slot zijn er nog de malafide uitzendbureaus en werkgevers die misbruik maken van arbeidsmigranten. De laatste tijd verscheen in de media een stroom aan berichten over slecht gehuisveste arbeidsmigranten die tegen een niet cao-conform loon, zware arbeid moesten verrichten. Hier wil de overheid hard en streng tegen optreden.

⁴ Vanaf 1 januari 2014 worden de grenzen ook opengesteld voor burgers uit Roemenië en Bulgarije.

1.3 / Onderzoeken arbeidsmigranten in Nederland

Van de verschillende onderzoeken in Nederland die gedaan zijn naar het welzijn en de woonomstandigheden van arbeidsmigranten hebben wij gebruikgemaakt van drie onderzoeken:

1. Onderzoek naar de woonomstandigheden en woonbehoeften arbeidsmigranten in Noord- en Midden-Limburg (Technische Universiteit Eindhoven / 2010).
2. Onderzoek van het Pools Overlegplatform in Nederland (PLON) naar de woonomstandigheden van arbeidsmigranten in Nederland (2012).
3. Onderzoek naar migrantenstromen in Nederland: Arbeidsmigratie in vierden (Erasmusuniversiteit / 2011).

Deze onderzoeken hebben wij gebruikt om inzicht te krijgen in de woonomstandigheden en behoeften van de arbeidsmigranten. Daarnaast geven deze onderzoeken ook enig inzicht in het welzijn van de arbeidsmigranten.

1. Onderzoek naar de woonomstandigheden en woonbehoeften arbeidsmigranten voor woningbouwcorporatie Wonen Limburg

In Noord-Limburg is door de woningbouwcorporatie Wonen Limburg en de TU/Eindhoven een onderzoek uitgevoerd naar de noodzaak en de mogelijkheden voor verbetering van de woonsituatie van Poolse arbeidsmigranten in Limburg.

In dit onderzoek is onder andere gekeken naar de huidige woonsituatie van de arbeidsmigranten, de tevredenheid hierover en wat de gewenste woonsituatie is. De belangrijkste bevindingen uit dit onderzoek zijn hieronder opgenomen.

Driekwart van de arbeidsmigranten deelt het woonverblijf met anderen. Een kwart van de arbeidsmigranten beschikt over een zelfstandige woonruimte. Bij een gedeelde huisvesting woont het merendeel in een eengezinswoning of in een recreatiewoning. Het overige deel woont in een bedrijfspand of etagewoning. De gemiddelde huur die betaald wordt is € 435,00 per maand inclusief overige kosten. De slaapkamer wordt gedeeld met gemiddeld 1,5 persoon en het toilet en keuken moet gedeeld worden met vijf andere personen. Hieruit volgt de conclusie dat er in veel gevallen zes arbeidsmigranten worden ondergebracht in woonruimtes met twee slaapkamers, een zitkamer, een keuken, een toilet en een badkamer. Voor een woning komen de opbrengsten dan op € 2.610,00 per maand.

Daar waar de zelfstandig gehuisveste arbeidsmigranten hoofdzakelijk in een woonwijk of in het centrum van een stad of dorp wonen, woont meer dan de helft van de gemeenschappelijk gehuisveste arbeidsmigranten op een vakantiepark, op het terrein van een werkgever of elders. De gemiddelde verblijfsduur is 68 weken. Iets minder dan de helft van de mensen geeft aan tevreden te zijn over de huisvesting (45%). Van de groep arbeidsmigranten die zelfstandig gehuisvest is, is ruim de helft tevreden met de huisvesting (55%). Zij wonen meestal in een eengezins- of een etagewoning en betalen gemiddeld tussen de € 650,00 en € 850,00 huur en bijkomende kosten. In slechts 11% van de gevallen is de werkgever degene die de woning verhuurd, voor een belangrijk deel huurt of regelt de arbeidsmigrant dit zelfstandig. De gemiddelde verblijfsduur is hier 136 weken.

Toch blijkt er zowel bij degenen die niet over een zelfstandige woonruimte beschikken als bij de groep met een zelfstandige woonruimte behoefte te zijn om te verhuizen. Een groot deel van de mensen wil een zelfstandige woonruimte, onder andere omdat men hier wil wonen met partner en/of kinderen.

Als er dan toch, op basis van een kostenafweging, een woonruimte gedeeld moet worden, is privacy een belangrijk element. Een eigen slaapruijnte wordt als belangrijk onderdeel genoemd. Naar mate de kosten van de huisvesting dalen, is men bereid om meer voorzieningen te delen. Het merendeel van de mensen die woonruimte delen, voelt zich het meest thuis in een woonomgeving met alleen landgenoten en een gelijke verdeling tussen mannen en vrouwen en tussen alleenstaanden en echtparen.

2. Rapport Pools Overlegplatform in Nederland

Het PLON, het Pools Overlegplatform in Nederland, heeft in september 2012 een rapport opgesteld met informatie over de woonsituatie van arbeidsmigranten in Nederland en heeft daarbij ook gekeken naar woonwensen.

Het PLON onderscheidt drie groepen arbeidsmigranten en het onderscheid wordt gemaakt op basis van verblijfsduur en de hieraan gekoppelde huisvesting:

- / arbeidsmigranten die kort in Nederland verblijven en seizoensarbeid verrichten;
- / arbeidsmigranten die in Nederland voor een middellange periode verblijven;
- / arbeidsmigranten die zich permanent in Nederland willen vestigen.

Elke groep arbeidsmigranten heeft zijn eigen wensen voor een woning, maar huisvesting moet vooral betaalbaar zijn. Veel mensen zijn niet van plan om voor een langere periode naar Nederland te komen en accepteren daarom huisvesting in groepen en het delen van verblijfsruimten als keuken, douche en toilet. Het is ook vaak deze groep die gebruikmaakt van het all-in-concept waarbij de koppeling wordt gemaakt tussen werk en huisvesting. Knelpunt hierbij is wel de afhankelijkheid van de arbeidsmigranten van de werkgever.

De arbeidsmigranten die langer willen blijven of zich permanent willen vestigen, hebben andere woonwensen dan de groep arbeidsmigranten die hier tijdelijk alleen voor werk komt. Zij zijn vaker bereid om meer te betalen voor zelfstandige huisvesting.

De meest voorkomende problemen met huisvesting die het PLON tegenkomt zijn:

- / huisvesting in te kleine ruimten (minder dan 10m²);
- / te hoge huisvestingskosten;
- / men mag niet zelfstandig huisvesting zoeken;
- / men mag zich niet inschrijven in het GBA.

Op woonlocaties doen zich knelpunten voor die te maken hebben met:

- / werkgever/uitzendbureau is niet 24 uur per dag bereikbaar;
- / geen voorlichting over de veiligheid (vluchtroute e.d.);
- / niet of onvoldoende blusapparaten en brandslangen;
- / geen koelruimte aanwezig per persoon.

Verder zijn veel gehoorde klachten:

- / geen eigen sleutels voor kamers;
- / onverwachte controles tijdens afwezigheid;
- / geen afgesloten ruimte voor persoonlijke bezittingen.

Opvallend is hierbij dat het PLON bij de bezoeken op huisvestingslocaties van arbeidsmigranten heeft geconstateerd dat die niet altijd voldoen aan de normen en certificaten die daarvoor gelden. Ondanks dat

het uitzendbureaus en huisvesters betreft die wel over de certificaten huisvesting beschikken en zelf aangeven hieraan te voldoen.

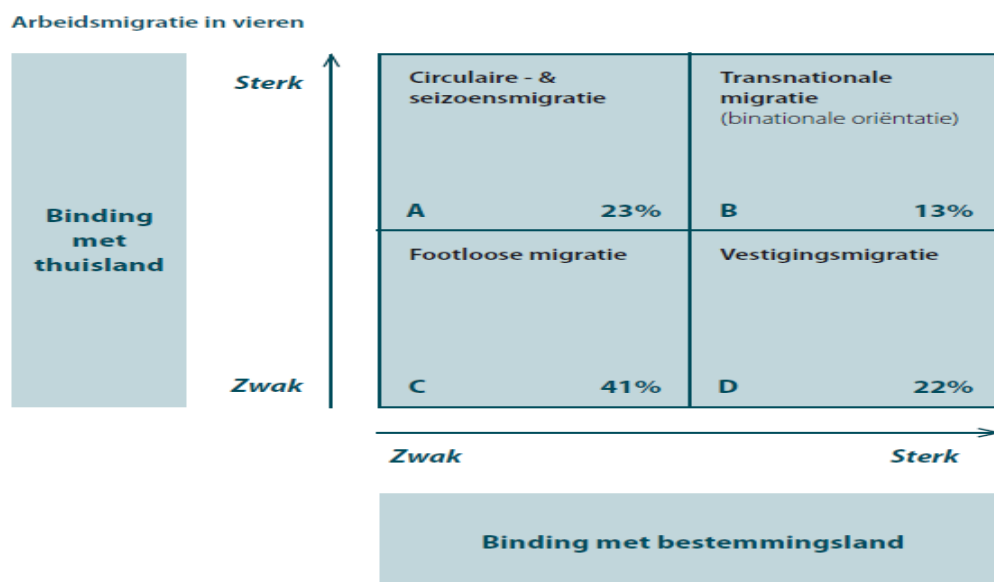
Volgens het PLON zijn de volgende factoren voor goede huisvesting van arbeidsmigranten van belang:

- / goede verhouding prijs–kwaliteit;
- / privacy in voldoende mate;
- / mogelijkheid om zelf een medehuurder te vinden;
- / goede bereikbaarheid van algemene voorzieningen zoals winkels en arts;
- / mogelijkheid tot inschrijving in de GBA.

3. Arbeidsmigratie in vieren – Erasmusuniversiteit

Tot slot willen wij hier nog kort ingaan op het onderzoek van de Erasmusuniversiteit (professor Engbersen) naar migratiestromen en de invloed die dit heeft op het al dan niet participeren in de Nederlandse samenleving. De grootste groep vormt de “footloose migranten”. Zij hebben een zwakke binding met zowel het land van herkomst als het land waar zij op dat moment verblijven. Vaak zijn dit ook de groepen die hier kort verblijven. Zij hebben vaak ook een zwakke positie op de arbeidsmarkt. Een tweede groep vormen de seizoensmigranten. Bij de overige twee groepen is sprake van een min of meer langdurig en/of permanent verblijf. De verschillende groepen hebben ook een verschillend verblijfspatroon en daarmee ook een verschillend integratiepatroon. Gezien de aard van het werk komen in de regio Noord-Veluwe alle groepen arbeidsmigranten voor.

Gevolg van de diverse achtergrond is dat er een verschillende behoefte is aan vormen van huisvesting, die varieert van tijdelijke tot zelfstandige en permanente huisvesting en qua vorm van grootschalig tot kleinschalig. Belangrijke randvoorwaarden daarbij zijn volgens het onderzoek altijd kwalitatief goede huisvesting en het tegengaan van uitbuiting.

1.4 / Uitkomsten onderzoek/enquête onder arbeidsmigranten

In samenwerking met Migrada zijn ruim honderd arbeidsmigranten geïnterviewd en gevraagd naar hun woonomstandigheden en hun oordeel hierover.⁵ De interviews zijn op 11 parken uitgevoerd in de gemeenten Putten, Epe en Harderwijk.

De geïnterviewde arbeidsmigranten wonen allemaal op een recreatiepark en voor het merendeel is dit geregeld door het uitzendbureau.

De belangrijkste uitkomsten van de enquête zijn dat de arbeidsmigranten over het algemeen tevreden zijn over hun verblijf in de regio Noord-Veluwe. Een deel van de arbeidsmigranten geeft wel aan dat zij vinden dat hun werk- of woonsituatie verbeterd kan worden.

De arbeidsmigranten geven aan dat als het gaat om wensen met betrekking tot huisvesting zij vooral privacy van belang vinden. Het wonen in kleinschalige vormen van huisvesting heeft de voorkeur boven vormen van grootschalige huisvesting waar veel arbeidsmigranten wonen (zogenaamde "Polenhotels")

De arbeidsmigranten geven aan een prijs voor de huur te willen betalen die ligt tussen de € 69,00 en € 84,00 per week.

Ruim 80% van de arbeidsmigranten geeft aan dat de huisvesting gemeubileerd moet zijn.

De gemiddelde verblijfsduur van de geïnterviewde arbeidsmigranten is 19 maanden.

Van de geïnterviewde arbeidsmigranten geeft 42% aan ruim 2,5 jaar te willen blijven en 20% geeft aan permanent in Nederland te willen blijven. De overige arbeidsmigranten weten niet hoe lang zij in Nederland willen blijven.

De uitkomsten komen grotendeels overeen met landelijke onderzoeken onder arbeidsmigranten en de bevindingen van het PLON.

1.5 / Cijfers migranten uit Midden- en Oost-Europa gemeenten Noord-Veluwe

Aantal migranten (nationaliteit) uit Midden- en Oost-Europa in de gemeente Putten in GBA⁶

Land	Totaal (1-1-2012)	Mannen	Vrouwen
Polen	109	60	49
Hongarije	29	21	8
Roemenië	1	1	0
Bulgarije	4	1	3
Estland	0	0	0
Letland	9	5	4
Litouwen	20	13	7
Tsjechië	1	1	0
Slowakije	0	0	0
Totaal	173	102	71

⁵ Migrada; belangenbehartigingsorganisatie arbeidsmigranten, zie ook bijlage 4.

⁶ Bron GBA gemeente Putten: criterium op basis van huidige nationaliteit.

Aantal migranten (herkomst) Gemeente Putten afgelopen jaar in GBA⁷

	Totale bevolking	Autochtoon	Allochtoon	Polen
2002	23.161	21.871	1.290	24
2008	23.183	21.777	1.406	62
2009	23.458	21.987	1.471	75
2010	23.595	22.070	1.522	90
2011	23.746	22.157	1.589	111
2012	23.860	22.234	1.626	156

Het Ministerie van SZW heeft in het voorjaar van 2011 een rekenmodel ontwikkeld waarmee een schatting gemaakt kan worden van het aantal niet ingeschreven MOE-landers⁸ in Nederland. Hierbij is een onderscheid gemaakt tussen het aantal Polen en de overige arbeidsmigranten uit Midden- en Oost-Europa. Dit omdat de grootste groep arbeidsmigranten uit Polen afkomstig is. In dit onderzoek lopen de schattingen van het aantal niet geregistreerde arbeidsmigranten uit Midden- en Oost-Europa uiteen van de factor 0,8 tot 1,2. Hierbij is gebruikgemaakt van aannames en schattingen die gebruikt zijn in een onderzoek naar het aantal arbeidsmigranten, in opdracht van het Ministerie van SZW.⁹

Onderzoek SZW schatting aantal arbeidsmigranten in Putten

	Ingeschreven Polen GBA	Niet ingeschreven Polen GBAX 1,2	Overige Europa ingeschreven GBA	Overig Europa ingeschreven GBA x 0,8	Totaal
Arbeidsmigranten	109	130	63	50	352

⁷ Bron Statline/cbs geboorteland 2006-2011.

⁸ Brief BZK 15-9-2011 en rapportage schatting 2008-2009.

⁹ Onderzoek Ministerie van Sociale Zaken en BZK naar aantallen arbeidsmigranten 2011.

Aantal migranten (nationaliteit) uit Midden- en Oost-Europa in de gemeente Oldebroek in GBA

Land	Totaal	Mannen	Vrouwen
Polen	45	21	24
Hongarije	14	7	7
Roemenië	1	1	0
Bulgarije	2	0	2
Letland	1	0	1
Litouwen	3	1	2
Spanje	1	1	0
Rusland	1	1	0
Totaal	68	32	36

Aantal migranten (herkomst) Gemeente Oldebroek afgelopen jaar in GBA¹⁰

Jaar	Totale bevolking	Autochtoon	Allochtoon	Polen
2002	22.680	21.746	934	13
2008	22.771	21.813	958	27
2009	22.622	21.681	941	33
2010	22.750	21.710	1.040	35
2011	22.659	21.655	1.004	52
2012	22.716	21.750	966	71

Onderzoek SZW schatting aantal arbeidsmigranten in Oldebroek¹¹

	Ingeschreven Polen GBA	Niet ingeschreven Polen GBA x 1,2	Overige Europa ingeschreven GBA	Overig Europa ingeschreven GBA x 0,8	Totaal
Arbeidsmigranten	45	54	23	18	140

¹⁰ Bron Statline/cbs herkomstgroepering 2006-2012.

¹¹ Zie voor toelichting pagina 12

Aantal migranten (nationaliteit) uit Midden- en Oost-Europa in de gemeente Nunspeet in GBA

Land	Totaal	Mannen	Vrouwen
Polen	49	27	22
Hongarije	19	13	6
Roemenië	17	7	10
Griekenland	1	1	0
Bulgarije	1	0	1
Litouwen	3	2	1
Slowakije	1	0	1
Spanje	3	2	1
Totaal	94	52	42

Aantal migranten (herkomst) Gemeente Nunspeet afgelopen jaar in GBA¹²

	Totale bevolking	Autochtoon	Allochtoon	Polen
2002	26.317	24.893	1.424	28
2008	26.567	25.086	1.481	38
2009	26.714	25.182	1.532	41
2010	26.728	25.174	1.554	56
2011	26.685	25.121	1.564	58
2012	26.609	25.016	1.593	75

Onderzoek SZW schatting aantal arbeidsmigranten in Nunspeet¹³

	Ingeschreven Polen GBA	Niet ingeschreven Polen GBA x 1,2	Overige Europa ingeschreven GBA	Overig Europa ingeschreven GBA x 0,8	Totaal
Arbeidsmigranten	49	59	45	36	189

¹² Bron Statline/cbs herkomstgroepering 2006-2012.

¹³ Zie voor toelichting pagina 12.

Aantal migranten (nationaliteit) uit Midden- en Oost-Europa in de gemeente Harderwijk in GBA

Land	Totaal	Mannen	Vrouwen
Polen	144	69	75
Hongarije	7	3	4
Roemenië	18	14	4
Bulgarije	11	5	6
Georgië	2	0	2
Letland	3	0	3
Tsjechië	3	0	3
Kazachstan	2	0	2
Moldavië	1	1	0
Oekraïne	2	1	1
Totaal	193	93	100

Aantal migranten (herkomst) Gemeente Harderwijk afgelopen jaar in GBA¹⁴

Jaar	Totale bevolking	Autochtoon	Allochtoon	Polen
2002	40.399	34.190	6.209	58
2008	42.333	35.645	6.688	86
2009	43.092	36.191	6.901	118
2010	44.010	36.864	7.146	162
2011	44.932	37.607	7.325	191
2012	45.429	37.897	7.532	223

Onderzoek SZW schatting aantal arbeidsmigranten in Harderwijk¹⁵

	Ingeschreven Polen GBA	Niet ingeschreven Polen GBA x 1,2	Overige Europa ingeschreven GBA	Overig Europa ingeschreven GBA x 0,8	Totaal
arbeidsmigranten	144	173	49	39	405

¹⁴ Bron Statline/cbs herkomstgroepering 2006-2012.

¹⁵ Zie voor toelichting pagina 12

Aantal migranten (nationaliteit) uit Midden- en Oost-Europa in de gemeente Elburg in GBA

Land	Totaal	Mannen	Vrouwen
Polen	49	27	22
Hongarije	29	17	12
Roemenië	3	3	
Bulgarije	2		2
Estland			
Letland	3	1	2
Litouwen			
Tsjechië			
Slowakije			
Rusland	5		5
Totaal	91	48	43

Aantal migranten (herkomst) Gemeente Elburg afgelopen jaar in GBA¹⁶

	Totale bevolking	Autochtoon	Allochtoon	Polen
2002	21.704	20.578	1.126	8
2008	22.231	21.115	1.116	12
2009	22.112	21.006	1.106	19
2010	22.176	21.029	1.147	27
2011	22.310	21.138	1.172	38
2012	22.416	21.204	1.212	64

Onderzoek SZW schatting aantal arbeidsmigranten in Elburg¹⁷

	Ingeschreven Polen GBA	Niet ingeschreven Polen GBA x 1,2	Overige Europa ingeschreven GBA	Overig Europa ingeschreven GBA x 0,8	Totaal
Arbeidsmigranten	49	59	42	34	184

¹⁶ Bron Statline/cbs herkomstgroepering 2006-2012.

¹⁷ Zie voor toelichting pagina 12

Aantal migranten (nationaliteit) uit Midden- en Oost-Europa in de gemeente Ermelo in GBA

Land	Totaal	Mannen	Vrouwen
Polen	96	46	51
Hongarije	12	10	2
Roemenië	2	0	2
Bulgarije	5	3	2
Estland	1	0	1
Letland	1	0	1
Litouwen	1	0	1
Totaal	118	59	60

Aantal migranten (herkomst) Gemeente Ermelo afgelopen jaar in GBA¹⁸

	Totale bevolking	Autochtoon	Allochtoon	Polen
2002	26.760	24.385	2.375	23
2008	26.270	23.892	2.378	52
2009	26.306	23.879	2.427	57
2010	26.264	23.799	2.465	63
2011	26.133	23.663	2.470	95
2012	26.127	23.628	2.499	98

Onderzoek SZW schatting aantal arbeidsmigranten in Ermelo¹⁹

	Ingeschreven Polen GBA	Niet ingeschreven Polen GBA x 1,2	Overige Europa ingeschreven GBA	Overig Europa ingeschreven GBA x 0,8	Totaal
Arbeidsmigranten	96	115	22	18	251

¹⁸ Bron Statline/cbs herkomstgroepering 2006-2012.

¹⁹ Zie voor toelichting pagina 12

Aantal migranten (nationaliteit) uit Midden- en Oost-Europa in de gemeente Heerde in GBA

Land	Totaal	Mannen	Vrouwen
Polen	13	5	8
Hongarije	7	3	4
Tsjechië	1	0	1
Totaal	21	8	13

Aantal migranten (herkomst) Gemeente Heerde afgelopen jaar in GBA²⁰

	Totale bevolking	Autochtoon	Allochtoon	Polen
2002	17.997	17.224	773	8
2008	18.212	17.320	892	27
2009	18.313	17.392	921	29
2010	18.313	17.413	900	27
2011	18.300	17.393	907	27
2012	18.244	17.344	900	27

Onderzoek SZW schatting aantal arbeidsmigranten in Heerde²¹

	Ingeschreven Polen GBA	Niet ingeschreven Polen GBA x 1,2	Overige Europa ingeschreven GBA	Overig Europa ingeschreven GBA x 0,8	Totaal
Arbeidsmigranten	13	15	8	6	44

²⁰ Bron Statline/cbs herkomstgroepering 2006-2012.

²¹ Zie voor toelichting pagina 12

Aantal migranten (nationaliteit) uit Midden- en Oost-Europa in de gemeente Epe in GBA

Land	Totaal	Mannen	Vrouwen
Polen	97	50	47
Hongarije	11	9	2
Roemenië	4	0	4
Bulgarije	1	0	1
Letland	4	2	2
Tsjechië	2	2	0
Slowakije	8	5	3
Rusland	1	0	1
Totaal	128	68	60

Aantal migranten (herkomst) Gemeente Epe afgelopen jaar in GBA²²

	Totale bevolking	Autochtoon	Allochtoon	Polen
2002	33.224	29.637	3.587	26
2008	32.970	29.362	3.608	50
2009	32.954	29.346	3.608	76
2010	32.881	29.218	3.663	88
2011	32.875	29.170	3.705	109
2012	32.519	28.866	3.653	108

Onderzoek SZW schatting aantal arbeidsmigranten in Epe²³

	Ingeschreven Polen GBA	Niet ingeschreven Polen GBA x 1,2	Overige Europa ingeschreven GBA	Overig Europa ingeschreven GBA x 0,8	Totaal
arbeidsmigranten	97	116	31	25	269

²² Bron Statline/cbs herkomstgroepering 2006-2012.

²³ Zie voor toelichting pagina 12.

Samenvatting en totaaloverzichten²⁴

	Totale bevolking	Autochtoon	Allochtoon	Polen
Putten	23.860	22.234	1.626	156
Elburg	22.416	21.204	1.212	64
Epe	32.519	28.866	3.653	108
Ermelo	26.127	23.628	2.499	98
Harderwijk	45.429	37.897	7.532	223
Nunspeet	26.609	25.016	1.593	75
Heerde	18.244	17.344	900	27
Oldebroek	22.716	21.750	966	71

	Totale bevolking	Autochtoon	Allochtoon	Polen
2002	212.242	194.524	17.718	188
2008	214.537	196.010	18.527	354
2009	215.571	196.664	18.907	448
2010	216.714	197.277	19.437	548
2011	217.640	197.904	19.736	681
2012	217.920	197.939	19.981	822

²⁴ Tabel 1 en 2 op basis van Statline en tabel 3 op basis opgave GBA-gemeenten.

Land	Totaal	Mannen	Vrouwen
Polen	553	278	275
Hongarije	99	66	33
Roemenië	43	23	20
Portugal	28	16	12
Litouwen	27	16	11
Spanje	24	16	8
Bulgarije	23	9	14
Letland	18	7	11
Griekenland	10	8	2
Slowakije	9	5	4
Tsjechië	7	3	4
Rusland	4	1	3
Oekraïne	2	1	1
Macedonië	2	1	1
Georgië	2	0	2
Kazachstan	2	0	2
Moldavië	1	1	0
Servië	1	0	1
Estland	1	0	1
Totaal	856	451	405

Op basis van de inschrijving van het GBA van betrokken gemeenten zijn er in 2012 822 personen uit Polen die in 2012. In alle gemeenten is dit grootste groep migranten uit Midden- en Oost-Europa. In alle gemeenten, behalve in Heerde, is sprake van een forse toename. Ten opzichte van 2008 zijn er in de regio 468 meer Polen die staan ingeschreven. Dit is een toename van ruim 230% over 5 jaar.

Onderzoek SZW schatting aantal arbeidsmigranten in regio Noord-Veluwe²⁵

	Ingeschreven Polen GBA	Niet ingeschreven Polen GBA x 1,2	Overige Europa ingeschreven GBA	Overig Europa ingeschreven GBA x 0,8	Totaal
Arbeidsmigranten	553	664	303	242	1762

Wanneer de rekenfactor van SZW toegepast zou worden in regio Noord-Veluwe, zou het gaan om bijna 1.800 arbeidsmigranten. Op basis van interviews met verschillende personen, zowel binnen de gemeentelijke organisatie, als daarbuiten, kunnen we stellen dat het aantal arbeidsmigranten in de regio Noord-Veluwe hoger ligt. Vanuit de inventarisatie die wij hebben uitgevoerd schatten wij het aantal arbeidsmigranten in de regio Noord-Veluwe tussen de 2.500 en 3.000.

²⁵ zie voor toelichting pagina 12

Aantal zelfstandigen uit Midden en Oost Europa

Het aantal zelfstandigen (ZZP'ers) in de regio Noord-Veluwe (opgave van de Kamer van Koophandel regio Oost-Nederland) bedraagt in totaliteit 9.648, waarvan 6.906 Nederlanders. Daarvan komen er 48 uit Midden- en Oost-Europa.

gemeente	Aantal ZZP'ers	nationaliteit
Putten	7	Bulgarije 2x Hongarije 1x Polen 3x Tsjechië 1x
Oldebroek	6	Polen 5x Roemenië 1x
Nunspeet	4	Roemenië 3x Polen 1x
Harderwijk	13	Polen 11x Roemenië 2x
Elburg	4	Roemenië 4x
Ermelo	6	Polen 4x Bulgarije 1x Tsjechië 1x
Heerde	1	Polen 1x
Epe	7	Bulgarije 2x Polen 4x Tsjechië 1x

2 Beleid en uitvoering

2.1 / Beleid en uitvoering

Voor het uitvoeren van de inventarisatie arbeidsmigranten is onder meer gekeken naar beleid en uitvoering daar waar een relatie is met arbeidsmigranten en met name waar het de huisvesting betreft. Dit is gedaan door het interviewen van een ambtenaar ruimtelijke ordening/volkshuisvesting en/of recreatie/toerisme van elke gemeente.

2.2 / Vraagstuk arbeidsmigranten

Gemeente	Speelt het vraagstuk arbeidsmigranten en zo, ja op welke wijze komt het aan de orde?
Putten	Ja In Putten verblijven naar schatting 1.500 arbeidsmigranten, vooral op recreatieparken. Het gaat hier om naar schatting tien parken. Van de arbeidsmigranten werkt maar een (klein) deel in Putten zelf en daarbij gaat het om een enkele grotere werkgever. Andere arbeidsmigranten werken in de regio of in de polder.
Oldebroek	Ja In Oldebroek verblijven naar schatting 425 arbeidsmigranten en zij wonen met name in recreatiewoningen, verspreid over twee parken. In Oldebroek werken naar schatting 150 arbeidsmigranten bij twee grote werkgevers in Wezep.
Nunspeet	Ja, de arbeidsmigranten verblijven in recreatiewoningen op verschillende parken. Deze zijn voor een deel bekend bij de gemeente.
Harderwijk	Ja, slechts af en toe is er een melding van overlast.
Elburg	Ja, de arbeidsmigranten verblijven in recreatiewoningen. Deze zijn voor een deel bekend bij de gemeente.
Ermelo	Nee
Heerde	Nee
Epe	Nee

Gemeente	Is bekend of er arbeidsmigranten wonen in de gemeente en zo, ja waar?
Putten	Ja, vooral op recreatieparken.
Oldebroek	Ja, vooral op recreatieparken.
Nunspeet	Ja, vooral op recreatieparken.
Harderwijk	Ja, maar het is niet bekend waar zij wonen.
Elburg	Ja, vooral op een aantal recreatieparken.
Ermelo	Nee
Heerde	Nee
Epe	Nee

Gemeente	Bereidheid tot regionale aanpak
Putten	Ja, vanuit de noodzaak van spreiding huisvestingopgave en voorkomen van “waterbedeffect”. Daarbij de wens tot het gemeenschappelijke kaders en het maken van afspraken/convenanten met uitzendbureaus, werkgevers en huisvesters.
Oldebroek	Ja, vanuit de noodzaak om het huidige huisvestingsvraagstuk aan te pakken en daarbij is samenwerking met omliggende gemeenten noodzakelijk.
Nunspeet	Ja, vanuit het gegeven dat het een regionaal vraagstuk betreft en gemeenten dit gemeenschappelijk op moeten pakken.
Harderwijk	Ja, vanuit het gegeven dat het een regionaal vraagstuk betreft en gemeenten dit gemeenschappelijk op moeten pakken.
Elburg	Ja
Ermelo	Ja
Heerde	Ja
Epe	Ja

2.3 / Ruimtelijke ordening en handhaving/algemeen

In de meeste bestemmingsplannen van de gemeenten in de regio Noord-Veluwe staat dat een ‘woning’ de bestemming ‘wonen’ heeft. Aan een omschrijving van het begrip wonen is in een aantal gemeenten een nadere invulling gegeven door het begrip “afzonderlijk huishouden” toe te voegen. Hier wordt mee bedoeld dat ‘een “woning” een complex van ruimten is, uitsluitend bedoeld voor de huisvesting van één afzonderlijk huishouden’ is. Het begrip huishouden is niet nader gedefinieerd. Jurisprudentie heeft uitgewezen dat de huisvesting van arbeidsmigranten in een reguliere woning, niet binnen het begrip “een afzonderlijk huishouden” kan vallen. De Raad van State heeft hierop in 2007 de volgende uitspraak gedaan: *“er kan alleen van een huishouden gesproken worden als er sprake is van continuïteit in de samenstelling van de bewoners en van onderlinge verbondenheid. Alleen dezelfde nationaliteit en of hetzelfde werk verrichten is niet voldoende.”*

Met andere woorden; daar waar arbeidsmigranten gemeenschappelijk in een woning verblijven is er dus geen sprake van een huishouden. In die gevallen dat het bestemmingsplan aangeeft dat woningen door één huishouden bewoond mogen worden, betekent de raadsuitspraak een vergaande beperking van de mogelijkheden om arbeidsmigranten in gewone woningen te huisvesten.²⁶ Kamerverhuur in een woning is derhalve ook in strijd met het bestemmingsplan.²⁷ In de regel betekent voorgaande dat gemeenten toestaan dat er maximaal vier individuen in een woning wonen, maar dat vijf of meer niet is toegestaan.

Als er geen invulling is gegeven aan de bestemming wonen dan kan dat in de praktijk betekenen dat in een woning ook individuen kunnen wonen die geen relatie met elkaar hebben, waardoor sprake is van kamerverhuur. Daar waar kamerverhuur mogelijk is, geldt dat vanuit het Gebruiksbesluit een melding gedaan moet worden door de eigenaar, wanneer een woning aan vijf of meer personen wordt verhuurd.²⁸ Bij kamergewijs verhuren is er geen sprake van een gezamenlijk huishouden. De eigenaar moet dit bij de gemeente melden en voldoen aan de veiligheids- en brandvoorschriften. Hierbij gaat het bijvoorbeeld om voldoende brandblusapparaten en goede, duidelijk omschreven vluchtroutes. Na een melding voert de brandweer (preventiemedewerker) een controle uit en stelt vast of al dan niet voldaan is aan het Gebruiksbesluit. Het initiatief voor het melden van verandering van de aard van woninggebruik, al dan niet tijdelijk, ligt bij de eigenaar. Hij of zij is verplicht dit te melden bij de gemeente. In de praktijk blijkt dat dit echter niet of nauwelijks gebeurt en dat de gemeente hier ook niet op handhaaft.

²⁶ VNG, Handreiking ruimte voor arbeidsmigranten, 2008, p. 12

²⁷ Uitspraak Raad van State 2 2007 (200603867/1)

²⁸ Publicatie ministerie VROM – Gebruiksbesluit. Gebruikersvergunning en melding / 2010).

2.4 / Recreatie en permanente bewoning

De regio Noord-Veluwe kent een groot aantal campings en vakantieparken. Alle gemeenten hebben recreatie en toerisme als belangrijk speerpunt in hun beleid. Alle gemeenten hebben het beleid dat het permanent bewonen van recreatiewoningen niet is toegestaan.

Belangrijkste redenen hiervoor zijn dat het in strijd is met het bestemmingsplan en dat recreatiewoningen op deze manier niet meer gebruikt kunnen worden voor werkelijk recreatief gebruik. Ook voor het huisvesten van arbeidsmigranten, ook al is dat tijdelijk, geldt dat dit niet kan plaatsvinden op recreatieparken. Het gebruik vindt dan namelijk plaats op economische gronden en niet op basis van recreatieve verblijfsdoeleinden.

Alle gemeenten geven aan dat er permanente bewoning plaatsvindt op verschillende recreatieparken binnen hun gemeenten. Hierbij gaat het om uiteenlopende doelgroepen en betreft het ook arbeidsmigranten. Alle gemeenten treden op tegen permanente bewoning, al blijkt wel uit de inventarisatie dat de intensiteit waarmee dit gebeurt en de beschikbare capaciteit verschilt. In ieder geval treden alle gemeenten wel op vanaf het moment dat men zich inschrijft in het GBA op een adres van een recreatiepark en krijgen betrokkenen een aanzegging om te vertrekken en de woning niet te gebruiken voor permanente bewoning.

Gemeente	Is het bekend dat er permanente bewoning plaatsvindt door arbeidsmigranten? Op basis waarvan is dit bekend?
Putten	Ja, vooral op een aantal recreatieparken (15 tot 20). Op basis van inschrijving, contacten uitzendbureaus en signalen handhaving en buurtbewoners.
Oldebroek	Ja, vooral op recreatieparken (2). Op basis van inschrijving, contacten uitzendbureaus en signalen handhaving en buurtbewoners.
Nunspeet	Ja, vooral op recreatieparken (aantal niet exact bekend). Op basis van inschrijving, eigen inventarisatie/controlle en signalen handhaving.
Harderwijk	Ja, voor een deel op recreatieparken, maar niet in grote aantallen Op basis van inschrijving.
Elburg	Ja, voor een deel op recreatieparken, maar niet in grote aantallen.
Ermelo	Ja, maar incidenteel. Op basis van inschrijving en controle.
Heerde	Ja, maar incidenteel. Op basis van inschrijving.
Epe	Ja, maar incidenteel. Op basis van inschrijving, signalen en controle handhaving en signalen buurtbewoners.

Gemeente	Wordt er een nachtregister bijgehouden ?
Putten	Ja, verantwoordelijkheid van de eigenaar recreatieparken/woning.
Oldebroek	Ja, verantwoordelijkheid van de eigenaar recreatieparken/woning.
Nunspeet	Ja, verantwoordelijkheid van de eigenaar recreatieparken/woning.
Harderwijk	Ja, verantwoordelijkheid van de eigenaar recreatieparken/woning.
Elburg	Nee
Ermelo	Ja, verantwoordelijkheid van de eigenaar recreatieparken/woning.
Heerde	Ja, verantwoordelijkheid van de eigenaar recreatieparken/woning.
Epe	Ja, verantwoordelijkheid van de eigenaar recreatieparken/woning.

Het nachtregister vormt de basis voor het heffen van toeristenbelasting dan wel forensenbelasting. In dit laatste geval is hier sprake van als een eigenaar van een recreatiewoning hier niet zijn hoofdverblijf heeft,

maar hier wel langer verblijft dan x-aantal dagen gedurende het jaar. De forensenbelasting is vaak een “vast” bedrag dat betaald wordt voor de recreatiewoning.

In de gemeente Elburg wordt geen nachtregister bijgehouden. Het gebruik en de controle per gemeente op het nachtregister verschilt per gemeente.

De afdelingen belastingen kunnen op grond van het heffen van de genoemde belasting in het merendeel van de gevallen niet vaststellen of het gaat om verblijf van arbeidsmigranten. Daar waar het gaat om uitzendbureaus of werkgevers die eigenaar zijn van een recreatiewoning, is er sprake van redelijk vermoeden. Dit geldt ook voor die gevallen waar een eigenaar van een Oost-Europese nationaliteit is. Zo heeft de gemeente Putten op basis van het heffen van belastingen het vermoeden dat het in Putten gaat om naar schatting 450 arbeidsmigranten die verblijven in een recreatiewoning.

Gemeente	Handhaving permanente bewoning
Putten	Handhaving vindt plaats op basis van inschrijving op adres recreatiepark en op basis van melding overlast.
Oldebroek	Handhaving vindt plaats op basis van inschrijving op adres recreatiepark en op basis van melding overlast. In Oldebroek liep er ten aanzien van 1 recreatiepark een verzoek tot handhaving en deze is na overleg tussen betrokkenen (eigenaar recreatiepark en buurtbewoners) ingetrokken. De gemeente Oldebroek heeft deze handhavingszaak niet stopgezet, omdat het huidige gebruik in strijd is met het bestemmingsplan.
Nunspeet	Handhaving vindt plaats op basis van inschrijving GBA op adres recreatiepark en op basis van melding overlast. Er lopen op dit moment 26 handhavingszaken. Verwachting per jaar is 50. Gemeente is op dit bezig met een inventarisatie en controle van de recreatieparken op permanente bewoning.
Harderwijk	Handhaving vindt plaats op basis van inschrijving op adres recreatiepark en op basis van melding overlast. Handhaving is beperkt omdat “bewijsvoering” intensief en moeilijk is. Betrokkenen krijgen brief en kunnen een dwangsom verwachten van bouwzaken.
Elburg	Handhaving vindt altijd plaats met een maximum van 5 dossiers (tegelijktijd). In 2010 waren er 7 handhavingszaken. De uitvoering vindt plaats door een externe partij.
Ermelo	Handhaving vindt plaats op basis van inschrijving op adres recreatiepark en op basis van melding overlast. Er vindt een actieve handhaving plaats.
Heerde	Handhaving vindt plaats op basis van inschrijving op adres recreatiepark en op basis van melding overlast.
Epe	Handhaving vindt plaats op basis van inschrijving op adres recreatiepark en op basis van melding overlast. Aantal is afhankelijk van beschikbare formatie/capaciteit. Vanaf 2008 zijn er 230 dwangsbesluiten verstuurd.

2.5 / Externe partij: detachings- en uitzendbureaus

Algemeen

In de regio Noord-Veluwe zijn tientallen detachings- en uitzendbureaus. Daarvan zijn er in ieder geval tien actief in het werven van en bemiddelen voor arbeidsmigranten in de regio Noord-Veluwe. Met een deel van de bureaus is contact geweest en zijn gegevens opgevraagd. Een deel van de uitzendbureaus heeft hieraan meegewerkt en alle gevraagde gegevens aangeleverd, een aantal uitzendbureaus heeft te kennen gegeven niet mee te willen werken, met als redenen gebrek aan tijd en niet direct inzien van de meerwaarde. Bij deze laatste groep van uitzendbureaus is onze indruk dat men ook voorzichtig wil zijn met het verstrekken van gegevens omwille van concurrentieoverwegingen en omdat men enigszins wantrouwend is ten opzichte van de overheid en bang is voor controle.

In de contacten en gesprekken met de detachings- en uitzendbureaus die wel mee hebben gewerkt is duidelijk geworden dat het merendeel graag met de gemeenten in gesprek wil komen om afspraken te maken over de mogelijkheden tot huisvesting van arbeidsmigranten. Centrale vraag is, waar (on)mogelijkheden liggen met betrekking tot het semipermanent huisvesten van arbeidsmigranten.

De detachings- en uitzendbureaus hebben veel "last" van een negatief imago. In Nederland zijn er ruim 2.000 bonafide detachings- en uitzendbureaus en, op basis van onderzoek, naar schatting 6.000 malafide uitzendbureaus. Deze laatste groep werkt op een illegale manier om snel geld te verdienen. De werknemers worden vaak slecht betaald en onder slechte omstandigheden gehuisvest. Regelmatig verschijnen er in het nieuws berichten over misstanden bij deze malafide uitzendbureaus en de werkgevers waar de arbeidsmigranten via deze uitzendbureaus terecht komen.

Daarnaast is ook het negatieve beeld van de arbeidsmigrant, als gevolg van berichten in het nieuws over drank- en geluidsoverlast van invloed op het imago van detachings- en uitzendbureaus gericht op het werven en bemiddelen van arbeidsmigranten.

Branches waar de arbeidsmigranten werkzaam zijn, betreffen de foodindustrie (slachterijen), transport- en distributiesector, schoonmaakbranche, bouwsector, installatie- en technieksector en de metaalindustrie. De aantallen werknemers variëren van een enkeling tot honderd tot honderdvijftig arbeidsmigranten. De motivatie om met arbeidsmigranten te werken ligt onder meer in de arbeidsmotivatie, onvoldoende aanbod van geschikte Nederlandse arbeidskrachten en lagere loonkosten.

Door de brancheorganisaties, en ook door de overheid, worden allerlei maatregelen genomen om de malafide bureaus te bestrijden en om de werkgevers aan te pakken die met hen samenwerken.²⁹

Daarnaast geven de bureaus aan dat zij zich primair willen richten op het bemiddelen van mensen, want dat is hun corebusiness. In het huisvesten van arbeidsmigranten zien zij voor zichzelf geen taak weggelegd. Men erkent dat het in die zin niet op alle huisvestingslocaties even goed geregeld is of dat het niet voldoet aan het bestemmingsplan. Dat heeft in hun ogen deels te maken met onduidelijke regelgeving vanuit de gemeente over wat wel en niet toegestaan is. Ondanks dat huisvesting geen primaire taak is, nemen de bureaus de huisvestingstaak serieus op, door niet alleen te voldoen aan de huisvestingsnormen die binnen de brancheorganisatie zijn vastgesteld, maar ook door zelf huisvesting te regelen en het beheer uit te voeren.

Als het gaat om malafide bureaus die bemiddelen voor werk en/of zorgen voor de huisvesting van arbeidsmigranten uit Midden- en Oost-Europa zijn er geen concrete aanwijzingen dat deze bureaus in de regio Noord-Veluwe zijn gevestigd.

Gemeente	Contacten met uitzendbureaus en werkgevers
Putten	Ja, overleg over mogelijkheden tot realiseren huisvesting.
Oldebroek	Ja, overleg over mogelijkheden tot realiseren huisvesting.
Nunspeet	Ja (alleen via handhaving)
Harderwijk	Nee
Elburg	Ja (lokaal uitzendbureau)
Ermelo	Nee
Heerde	Nee
Epe	Nee

Uitzendbranche / ABU

²⁹ Nationale intentieverklaring.

Er zijn drie brancheorganisaties, te weten de ABU (Algemene Bond voor Uitzendondernemingen), NBBU (Nederlandse Bond van Bemiddelings- en Uitzendondernemingen) en de VIA (Vereniging Internationale Arbeidsbemiddelaars).

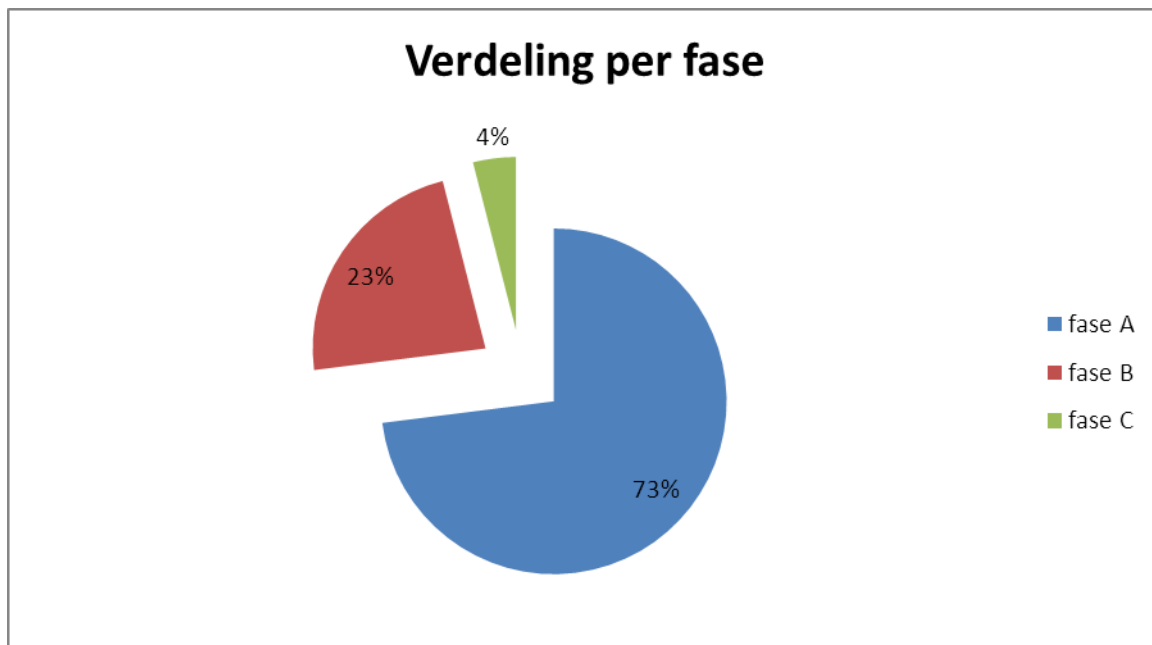
Jaarlijks voert het ABU een onderzoek uit onder haar leden naar de stand van zaken met betrekking tot de inzet en huisvesting van arbeidsmigranten.³⁰

Aan het onderzoek is deelgenomen door 102 leden (respons van 27%) waarvan 56% (N=57) werkt met arbeidsmigranten.

De belangrijkste uitkomsten, die relevant zijn voor de inventarisatie in de regio Noord-Veluwe, zijn hierna weergegeven.

De verdeling van het aantal arbeidsmigranten per fase is vergelijkbaar met dat van uitzendkrachten in het algemeen.³¹ De grootste groep werknemers bevindt zich in fase A (73%) en een zeer klein deel bevindt zich in fase C (3%).

Inzet van arbeidsmigranten per fase door de uitzendbureaus van de ABU:*

Fase 1 = 78 weken (eerste 26 weken cao ABU)

Fase 2 = 104 weken (maximaal 8 tijdelijke contracten)

Fase 3 = onbepaalde tijd

Bijna 80% van de uitzendbureaus verwacht dat het aantal arbeidsmigranten dat zij bemiddelen de komende jaren zal toenemen.

Het merendeel van de arbeidsmigranten heeft de Poolse nationaliteit: 79%. Dit percentage is de afgelopen jaren gedaald. In 2010 was het aantal Poolse arbeidsmigranten nog ruim 90%. Het is zichtbaar en merkbaar dat ook uit andere Oost- en inmiddels Zuid-Europese landen werknemers naar Nederland komen.

³⁰ Inventarisatie ABU 2011.

³¹ Aard, inhoud en duur van de arbeidsrelatie.

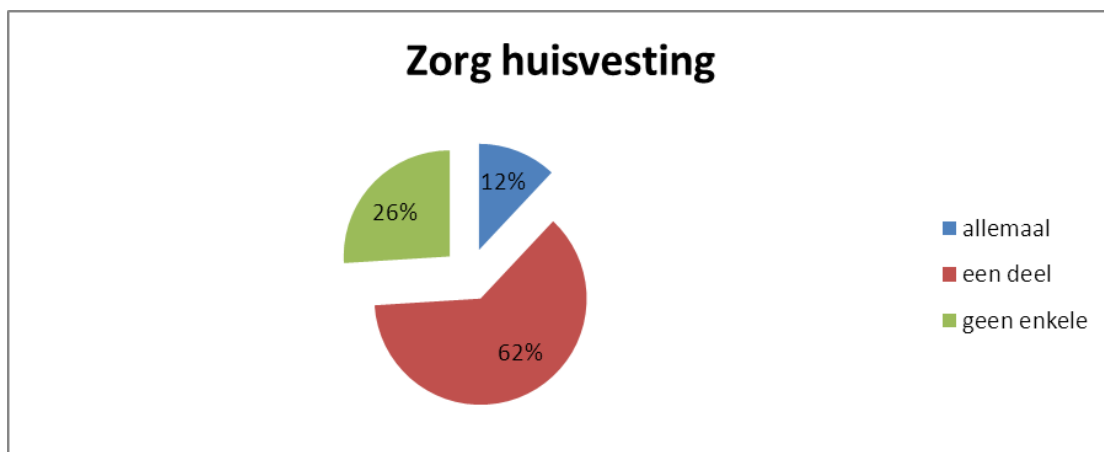
De duur van het verblijf is verschillend en hangt voor een deel af van de aard van de werkzaamheden. 30% van de uitzendbureaus geeft aan dat de werknemers tussen de 9 en 16 weken onafgebroken in Nederland verblijven. Bij ongeveer een kwart gaat het om een verblijf van meer dan een half jaar. Het gemiddelde verblijf (inclusief terugkeer naar het thuisland) is bijna 14 maanden. In vergelijking met de voorgaande jaren is er sprake van een toename van een langduriger verblijf.

De sectoren waarin gewerkt wordt zijn zeer divers. De meest voorkomende sectoren zijn de logistiek, tuinbouw, voedingsindustrie, vleesverwerkende industrie en de transport.

Als het gaat om het realiseren van huisvesting regelt een klein deel van de uitzendbureaus (12%) alles en een kwart (26%) geeft aan de huisvesting niet te regelen. Het overige deel van de uitzendbureaus doet dit gedeeltelijk.

Nadere analyse leert dat 64% van de arbeidsmigranten wordt gehuisvest door uitzendbureaus of partijen die dit namens hen uitvoeren en dat 36% van de arbeidsmigranten de huisvesting zelf regelt.

Het realiseren en uitvoeren van de huisvesting door uitzendbureaus van de ABU:

Vormen van huisvesting die gebruikt zijn door de uitzendbureaus:

Type huisvesting	2009	2010	2011
Reguliere woning	44%	37,4%	52%
Chalets/woonunits	15%	14,2%	17%
Hotel/pension	9%	7,5%	12%
Recreatiewoningen	20%	15,9%	12%
Woonunits/ gebouwencomplex	11%	23.4%	6%
Anders	1%	0,1%	1%
Niet	-	1,5%	-

Gemiddeld vragen de uitzendbureaus € 55,50 per week voor de huisvesting (al dan niet via inhouding op het loon).³²

De meeste arbeidsmigranten zijn laag opgeleid. 21% is ongeschoold en 30% heeft een diploma middelbare school, 18% heeft een VMBO-diploma en 15% heeft een HBO-diploma of hoger.

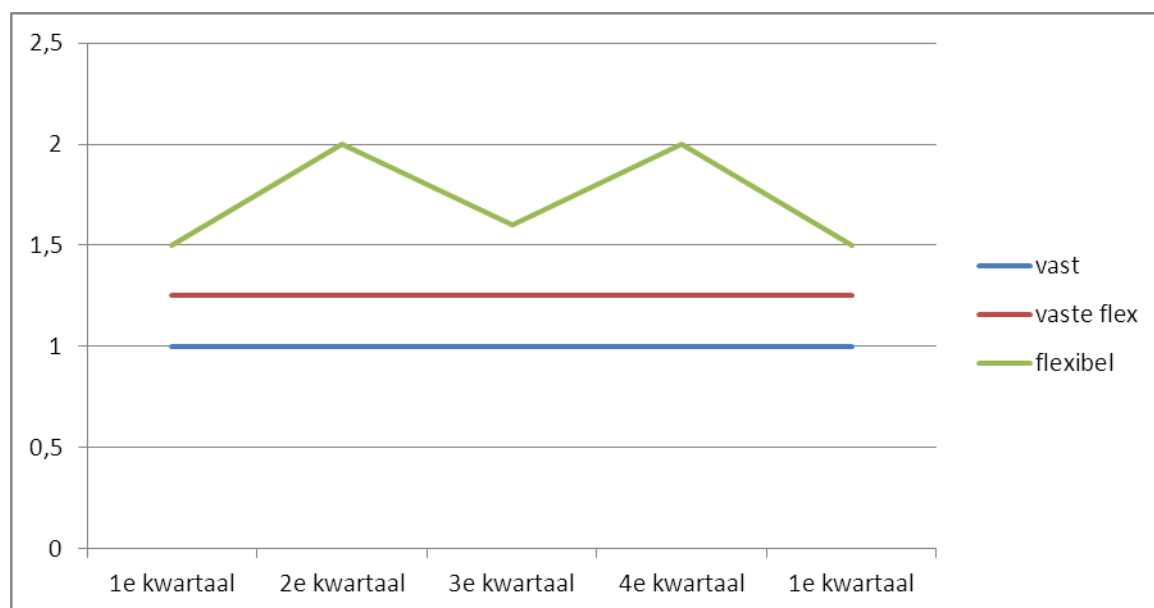
Wat betreft het leren van de Nederlandse taal neemt bijna 25% van de arbeidsmigranten, die werkzaam zijn voor de uitzendbureaus, deel aan Nederlandse taallessen. Deze lessen worden georganiseerd door het uitzendbureau.

³² De genoemde huurbedragen verschillen door of overige kosten van gas, water, licht al dan niet zijn opgenomen in de huur.

De inzet van arbeidsmigranten door uitzendbureaus kan verschillend zijn. Er zijn uitzendbureaus die kortlopende opdrachten hebben en daardoor snel en tijdelijk personeel nodig hebben. Denk hierbij aan arbeid die gekoppeld is aan “pieken” bijvoorbeeld in het oogstseizoen. Daarnaast zijn er ook uitzendbureaus die langlopende opdrachten en contracten hebben en werken met deels vaste uitzendkrachten en op “piekmomenten” in de productie extra personeel leveren.

Voor een belangrijk deel bepaald de aard van de arbeid en tijdelijke of langdurige inzet van personeel ook de behoefte en de aard van de huisvesting.

Voorbeeld (gegevens Covebo)

Toekomst van arbeidsmigranten en verwachting uitzendbureaus naar aanleiding van rapport “Lessen Uit Recente Arbeidsmigratie”.³³

In het najaar van 2011 heeft de Tijdelijke commissie “LURA” een eindrapport met aanbeveling voor aanpak van het vraagstuk arbeidsmigranten aan de Tweede Kamer aangeboden. Naar aanleiding van het rapport geven de uitzendbureaus de volgende reacties:

- / Een kleine meerderheid (53%) is eens met de conclusie dat Nederland onvoldoende voorbereid was op de komst van arbeidsmigranten uit Midden- en Oost-Europa.
- / Een grote meerderheid (93%) is voorstander van een krachtige aanpak en controle van naleving van de cao.
- / De uitzendbureaus zijn verdeeld als het gaat over de “scheiding” van werk en wonen. Een deel van de uitzendbureaus vindt de koppeling onwenselijk, omdat dit kan leiden tot malafide praktijken en ontkoppeling bijdraagt aan het vergroten van de eigen verantwoordelijkheid van de arbeidsmigranten. Het deel dat de koppeling tussen werk en wonen wil behouden geeft aan dat werknemers dit niet willen en er geen controle meer is op de kwaliteit van wonen.
- / De uitzendbureaus geven verder aan dat woningbouwcorporaties meer initiatieven moeten ondernemen om vormen van “short-stay” moeten realiseren en dat er samen met gemeenten naar legale vormen van huisvesting moet worden gezocht.
- / Tot slot geven de uitzendbureaus aan dat “bestuurlijke wil” van belang is om het vraagstuk arbeidsmigranten op te pakken.

³³ Rapport van de Tweede Kamercommissie “LURA” september 2011.

Overzicht van de detachings- en uitzendbureaus actief in de regio Noord-Veluwe

Aan de detachings- en uitzendbureaus die bekend en actief zijn met arbeidsmigranten in de Regio Noord-Veluwe zijn de volgende vragen gesteld:

1. Uw uitzendbureau werkt met arbeidsmigranten uit Midden- en Oost-Europa. Om hoeveel arbeidsmigranten gaat het bij uw uitzendbureau (man/vrouw, leeftijden en landen herkomst)?
2. In welke branches en bij hoeveel werkgevers werken er hoeveel arbeidsmigranten? Is hierbij ook sprake van 'piek- en dalmomenten'? Kunt u aangeven bij hoeveel bedrijven er 10 of meer arbeidsmigranten werken? In welke gemeenten zijn deze werkgevers gevestigd?
3. Kunt u ons inzicht geven in de gemiddelde verblijfsduur van de arbeidsmigrant?
4. Wat is uw verwachting van het aantal arbeidsmigranten dat nodig is op de arbeidsmarkt in de komende 5 jaar? Gaat het dan nog steeds om dezelfde werkgevers of verwacht u dat er ook in andere branches een behoefte gaat ontstaan? Kunt u een indicatie geven van het aantal arbeidsmigranten dat de komende 5 jaar voor uw uitzendbureau werkt?
5. Regelt uw organisatie in alle gevallen de huisvesting voor de arbeidsmigranten, of doen arbeidsmigranten dat ook zelf, of wordt dit ook gedaan door de bedrijven waarvoor zij werkzaam zijn?
6. Hoe is de huisvesting die u voor de arbeidsmigranten regelt ingericht? Huurt u huizen van makelaars of particulieren of woningen op recreatieparken?
7. In welke gemeenten huisvest u mensen? En kunt u per gemeente aantallen noemen en de vorm van de huisvesting?
8. Aan welke vormen van huisvesting hebt u behoefte?
9. Is uw organisatie aangesloten bij ABU of NBBU of een andere brancheorganisatie?
10. Indien aangesloten bij ABU of NBBU, voldoen alle woningen aan de gehanteerde normering hiervoor (SKIA of Certified flexwonen)?
11. Hebt u al eens afspraken gemaakt met lokale overheden, bijvoorbeeld de gemeente Oldebroek, Putten of andere gemeenten, over huisvesting van arbeidsmigranten?
12. Hebt u wensen omtrent arbeidsmigranten en bijvoorbeeld huisvesting ten aanzien van de lokale overheid en specifiek de gemeente Oldebroek en Putten? Zo ja, welke?

In bijlage 1 zijn de uitzendbureaus opgenomen die wij benaderd hebben en zijn de reacties opgenomen.

Belangrijkste uitkomsten inventarisatie uitzend- en detacheringbureaus

Onderwerp	
Uitzendbureaus	Covebo, Tempo Team, Sherpa, De Zon, Sevebo, Randstad, AB-Oost
Aantal arbeidsmigranten werkzaam in de regio (geschat)	Putten: 100 – 150 Oldebroek: 150 - 225 Overige gemeenten: geschat 100 – 150
Huisvesting	Voor 80% op recreatieparken en voor een deel in reguliere woningen
Aangesloten bij branche organisaties ABU/NBBU/SKIA?	Ja
In bezit van SKIA norm of Certified flexwonen?	Ja (wat overigens niet altijd wil zeggen dat vervolgens alle aanwezige vormen van huisvesting voldoen aan de eisen van het certificaat).
Wens om met de gemeente samen te werken en om een convenant af te sluiten?	Alle genoemde detachings- en uitzendbureaus met wie contact is geweest, willen met de gemeente(n) willen een convenant sluiten om afspraken te maken om samen te werken.

2.6 / Werkgevers en ondernemersverenigingen

Bij de inventarisatie zijn alle ondernemersverenigingen in de betrokken gemeenten benaderd met het verzoek om informatie te verstrekken met betrekking tot het vraagstuk arbeidsmigranten en in hoeverre dit speelt bij de bij hen aangesloten werkgevers. Hierop is niet of nauwelijks gereageerd. In de gevallen dat gereageerd is, geven de ondernemersverenigingen aan dat het onderwerp niet of nauwelijks speelt.

Daarnaast is er ook contact gezocht met een aantal grote werkgevers. Ook zij zijn niet allemaal direct bereid tot het verstrekken van informatie en geven daarbij aan dat ze, als het gaat om huisvesting van arbeidsmigranten, geen "partij" zijn en om die reden ook geen reden zien om te participeren in de aanpak van het vraagstuk arbeidsmigranten.

2.7 / Economie

Uit onderzoek van het Sociaal Economisch Onderzoek (SEO – Amsterdam) blijkt dat arbeidsmigranten positief bijdragen aan de economie en Nederland "rijker" maken.³⁴

Er zijn naar schatting 325.000 arbeidsmigranten in Nederland. Het onderzoek van het SEO heeft zich beperkt tot de 200.000 arbeidsmigranten die vooral via het uitzendbureau actief zijn. Het overgrote deel van de arbeidsmigranten komt uit Polen (80%).

Volgens het SEO vormen de arbeidsmigranten geen concurrentie voor Nederlandse werknemers. "Ze werken vaak in banen waarvoor Nederlanders niet staan te trappelen. Ze doen veel seizoensarbeid in de landbouw".

Naar schatting leveren de arbeidsmigranten de Nederlandse schatkist jaarlijks 360 miljoen euro op. Bij 200.000 arbeidsmigrant betekent dit een netto bijdrage van € 1.800 per arbeidsmigrant per jaar.

Inkomsten – uitgaven	Bedrag
Inkomsten voor de schatkist	
Directe belasting en sociale premies op arbeidsinkomen	2.700
Vennootschapsbelasting	300
Indirecte belastingen	500
Totaal aan inkomsten	3.500
Uitgaven voor de schatkist	
Gezondheidszorg	100
Algemene uitgaven	1.600
Totaal aan uitgaven	1.700
Netto bijdrage arbeidsmigrant	1.800

2.8 / Externe partijen: huisvesting

De huisvesting van de arbeidsmigranten gebeurt in de regel buiten het gezichtsveld van de gemeenten. De werkgevers, in de meeste gevallen de detacherings- en uitzendbureaus, bieden een compleet pakket voor hun werknemers. Dit betekent dat zij zorgen voor de werving, de bemiddeling naar werk, de huisvesting en de begeleiding. De meest voorkomende vorm van huisvesting zijn particuliere en recreatiewoningen. De particuliere woningen worden zowel in de stad als op het platteland gehuurd van particulieren die vaak de eigen woning niet hebben verkocht. In een beperkt aantal gevallen gaat het om eigenaren van panden, die kamers verhuren. Het merendeel van de huisvesting vindt plaats in recreatiewoningen.

³⁴ Volkskrant 11 december 2012

Overzicht van verhuur recreatiewoningen in de regio Noord-Veluwe

Aan de recreatieparken, die op basis van het GBA (inschrijving Midden- en Oost- Europa) en op aangeven van de gemeente zijn benaderd, zijn de volgende vragen gesteld:

1. Verblijven er op uw recreatiepark arbeidsmigranten?
2. Zo ja, hoeveel arbeidsmigranten zijn er op uw recreatiepark gehuisvest?
3. Om hoeveel recreatiewoningen gaat het? Wat is het aantal woningen in de 'piek-' en wat is het aantal woningen in de 'dal'momenten van het jaar?
4. Aan wie worden de recreatiewoningen verhuurd, aan uitzendbureaus, werkgevers of aan arbeidsmigranten rechtstreeks?
5. Als er verhuurd wordt aan uitzendbureaus en/of werkgevers wat zijn de belangrijkste afspraken met deze partijen?
6. Is er sprake van een vorm van beheer? Zo, ja kunt u in het kort aangeven op welke manier dit is vorm gegeven?
7. Wat is voor u de belangrijkste reden om te verhuren aan arbeidsmigranten?
8. Is het bekend bij de gemeente dat bij u arbeidsmigranten gehuisvest zijn en hebt u al afspraken gemaakt met lokale overheden, bijvoorbeeld de gemeente Oldebroek, Putten of andere gemeenten, over huisvesting van arbeidsmigranten op het recreatiepark?
9. Hebt u wensen omtrent arbeidsmigranten en bijvoorbeeld huisvesting, ten aanzien van de lokale overheid en specifiek de gemeenten? Zo ja, welke?
10. Wilt u betrokken worden bij de aanpak van het vraagstuk arbeidsmigranten en in het bijzonder huisvesting?

Gemeente	Recreatiepark/camping	Aantal recreatiewoningen	Huurder
Putten	De Kern	40 recreatiewoningen	Divers: uitzendbureaus en arbeidsmigranten zelf
	Reewold	18 recreatiewoningen	
	De Oude Dries	4 recreatiewoningen	
	Eijckenhoff	4 recreatiewoningen	Naar schatting 21 uitzendbureaus
	Buganlowpark Garderen	vermoeden verblijf AM	
	Konijnenburg	16 recreatiewoningen	
	Boslust	6 recreatiewoningen	Bekende uitzendbureaus: Randstad VDB
	Reebok	3 recreatiewoningen	
	Marx Hoeve	1 recreatiewoning	
	De Heihaas (Landal)	vermoeden verblijf AM	
	Veluwe Hoevegaarde (Landal)	vastgesteld verblijf AM	
	De Auerhaan	1 recreatiewoning	
	J. Sakkers	vermoeden verblijf AM	
	Prinsenspark	vermoeden verblijf AM	
	De Instuif	vermoeden verblijf AM	

In de gemeente Putten zijn in totaal 15 parken benaderd op basis van aanwijzingen van de gemeente (o.a. beleidsmedewerker toerisme, handhaving en belasting).

Het gaat hierbij om 57 recreatiewoningen waar zeker arbeidsmigranten verblijven en 33 recreatiewoningen waar een vermoeden is van verblijf van arbeidsmigranten. Daarnaast is er nog een aantal parken waar geen gegevens van bekend is, maar wel vermoed wordt dat hier arbeidsmigranten verblijven.

Meerdere parken zijn meerdere malen benaderd, maar hebben niet gereageerd, omdat er geen contactpersoon/ beheerder was. Daarnaast heeft een aantal parken te kennen gegeven niet mee te willen werken. Redenen die men hiervoor opgeeft is dat men vindt dat er geen privacygegevens over huurders verstrekt kunnen worden.

De parken die wel informatie hebben verstrekt geven minimale aantallen arbeidsmigranten op, waarbij het vermoeden is dat het werkelijke aantal hoger ligt.

Opvallend is wel dat bijvoorbeeld in Oldebroek wel medewerking wordt gegeven aan de inventarisatie, terwijl dit in Putten niet het geval is. Door een aantal parkbeheerders is aangegeven dat men met het verstrekken van gegevens "vervelende" ervaringen heeft, doordat er direct handhaving op volgde.

Totaal: 1.000 – 1.500 AM

Oldebroek	Landal Greenpark 't Loo	21 recreatiewoningen 126 AM	Huur Snel / Tempo Team
	Camping Heidehoek	93 recreatiewoningen (47 bezet / 235 AM)	Covebo en Sherpa
	Bospark IJsselheide	1 recreatiewoning 4 AM	Van Werven

De parken in Gemeente Oldebroek hebben allemaal meegewerkt aan het verstrekken van informatie, evenals de partijen (uitzendbureaus) die hier huren.

Daarbij is er een duidelijk onderscheid te maken tussen Landal die een x-aantal recreatiewoningen verhuurt voor de zakelijke markt (5% van het aantal recreatiewoningen) en camping de Heidehoek die een deel van het recreatieterrein bungalows gericht verhuurt aan uitzendbureaus.

Buiten het huidige gebruik is er een investeerder die belangstelling heeft voor het voormalige AZC (jeugdherberg) om hier arbeidsmigranten in te huisvesten (ongeveer 150).

De gemeente Oldebroek is op dit moment bezig om beleid te formuleren voor beleid huisvesting arbeidsmigranten en wil hierin ook aangeven of en op welke manier ze het gebruik van recreatiewoningen door arbeidsmigranten wil toestaan.

Totaal 390 – 480 AM

Nunspeet	Schapendrift	vastgesteld verblijf AM - gem	Gemeente Nunspeet is op dit moment bezig met het inventariseren van het aantal arbeidsmigranten dat op recreatieparken woont. Deze inventarisatie loopt nog. Aantallen zijn van alle parken bekend. Bij de Hoefstal gaat het om 12 arbeidsmigranten. Bij Belvedarire gaat het om 40 arbeidsmigranten.
	Landgoed Stakenberg	vastgesteld verblijf AM- gem	
	De Hierdense Beek	vastgesteld verblijf AM - gem	
	Beekzicht	vastgesteld verblijf AM - gem	
	De Boskant	vastgesteld verblijf AM - gem	
	De Hoefstal	vastgesteld verblijf AM - gem	
	Barbarossa	vastgesteld verblijf AM –gem	
	De Waterlelie	vastgesteld verblijf AM - gem	
	De Vuurkuil	vastgesteld verblijf AM - gem	
	De Trippenmaker	vastgesteld verblijf AM - gem	
	De Boslust	vastgesteld verblijf AM - gem	
	Parc Belverdaire	vastgesteld verblijf AM –gem	

	Bungalowpark Hoogwolde	vastgesteld verblijf AM - gem	Uitzendbureau op Belverdaire is Tempo Team (gaat via Huursnel)
In de gemeente Nunspeet vindt op dit moment een inventarisatie plaats van het aantal dat op de verschillende recreatieparken woont. Deze inventarisatie loopt nog en is nog niet afgerond. Tot nu is vastgesteld dat op 13 recreatieparken arbeidsmigranten verblijven. Het aantal arbeidsmigranten is onbekend. Totaal AM: vastgesteld 52. Dit aantal ligt hoger op basis van vastgesteld verblijf.			
Harderwijk	Dennenhoek Het verscholen Dorp Konijnenburg Woudstede Schaapskamp "Zuiderzeestraat 65"	1 woning (verleden 12) geen reactie Opgave: 0 AM geen reactie geen reactie geen reactie Op basis van GBA wonen er AM op recreatiepark Woudstede en aan de Zuiderzeestraat 65.	Recreatieparken zijn benaderd op basis van opgave van de gemeente en vermoeden verblijf AM. Alle parken zijn via de mail tot 3x toe benaderd met verzoek om reactie en zijn ook telefonisch benaderd.
De gemeente heeft geen beeld van, of en zo ja, hoeveel arbeidsmigranten er op de recreatieparken verblijven. Wel is er een vermoeden dat dit plaatsvindt, zeker gezien ook de werkgelegenheid die aanwezig is en de mogelijkheden om te gaan werken in de polder. Op basis van combinatie GBA en adres recreatieparken gaat het om minimaal 24 arbeidsmigranten. Totaal kan niet worden vastgesteld, minimaal 24 AM			
Elburg	Camping de Roskam Het Witte Huis aan de Bosrand Camping Veluwe strandbad Bospark Dennerhode Camping Thornspick Camping G. Gossee	vermoeden verblijf AM geen reactie geen reactie Opgave: 0 AM geen reactie Opgave: 0 AM 7 caravans verhuurd aan arbeidsmigranten. Overige verhuur is niet bekend omdat de huisjes en caravans particulier bezit zijn.	Recreatieparken zijn benaderd op basis van opgave van de gemeente en vermoeden verblijf AM. Alle parken zijn via de mail tot 3x toe benaderd met verzoek om reactie en zijn ook telefonisch benaderd.
De gemeente heeft geen beeld van, of en zo ja, hoeveel arbeidsmigranten er op de recreatieparken verblijven. Op een aantal parken is er wel een vermoeden van verblijf van arbeidsmigranten. Van 1 recreatiepark is het bekend dat hier 7 recreatiewoningen (stacaravans) worden gebruikt door arbeidsmigranten. Totaal aantal kan worden vastgesteld, minimaal 35 AM			
Ermelo	Camping de Konijnenberg Bungalowpark Vuurdoorn	Op basis van GBA vermoeden van verblijf van AM	Recreatieparken opgave op basis van inschrijving GBA en 1 park op basis van

	Bungalowpark de Loohof Bungalowpark De Kollebaan Recreatiepark De Gentenerf	6 woningen met AM (wordt gehandhaafd)	lopende handhaving. aantal basis GBA: 13
--	---	---------------------------------------	---

De gemeente heeft in het verleden een beleid vastgesteld waarin permanent wonen in een recreatiewoning niet is toegestaan. Hier handhaaft zij strikt op en dit doe zij al een aantal jaren en het gevolg hiervan is dat bewoning door arbeidsmigranten op de recreatieparken niet of nauwelijks voorkomt.

Totaal alleen vastgesteld op basis van GBA: 13 AM

Heerde	De Zandkuil Kromhout	geen reactie geen reactie	Recreatieparken zijn benaderd op basis van opgave van de gemeente en vermoeden verblijf AM. Alle parken zijn via de mail tot 3x toe benaderd met verzoek om reactie en zijn ook telefonisch benaderd.
--------	-------------------------	------------------------------	---

Gemeente heeft geen beeld of inzicht of en zo ja, hoeveel arbeidsmigranten er wonen in recreatiewoningen. Het vermoeden is dat dit minimaal is, gezien het beperkt aantal recreatieparken, het ontbreken van werkgelegenheid in de gemeente zelf en op basis van de beperkte aantallen die ingeschreven staan in het GBA.

Totaalaantal kan niet worden vastgesteld en zal zeer beperkt zijn

Epe	De Boekhorst De Rietberg De Bosrand RCN De Jagerstee De Schaapskooi De Koekamp	geen reactie Opgave 0 AM Opgave 0 AM geen reactie geen reactie geen reactie	Recreatieparken zijn benaderd op basis van opgave van de gemeente en vermoeden verblijf AM. Alle parken zijn via de mail tot 3x toe benaderd met verzoek om reactie en zijn ook telefonisch benaderd.
-----	---	--	---

De gemeente heeft geen beeld of en zo ja, hoeveel arbeidsmigranten er verblijven in recreatiewoningen. Wel is bekend dat er een aantal bedrijven zijn waar arbeidsmigranten werken (vleesverwerkende industrie) en hoogstwaarschijnlijk ook in de gemeente dan wel in de regio wonen.

Totaalaantal kan niet worden vastgesteld

Overzicht van verhuur particuliere woningen in regio Noord-Veluwe

Het aantal particuliere woningen dat verhuurd wordt aan uitzendbureaus en/of arbeidsmigranten is verkregen via informatie van de brandweer (controle brandveiligheid), handhaving en uitvraag bij uitzendbureaus. Het vermoeden is dat het aantal woningen dat verhuurd wordt hoger ligt.

Gemeente	Aantal particulier woningen	Plaats	Aantal 6 - 8 per woning
Putten	25	Putten	150 – 200
Oldebroek	6	2 in Oldebroek 4 in Wezep per woning 6 tot 8 personen	36 – 48
Nunspeet	7	Nunspeet	42 - 56
Harderwijk	13 7 woningen via woningbouw (reguliere huisvesting)	Harderwijk	78 – 104
Elburg	4	Elburg	24 – 32
Ermelo	niet bekend	-	-
Heerde	niet bekend	-	-
Epe	6	Epe en buitengebied	36 - 48
Totaal			366 – 488

Een nieuwe ontwikkeling is dat er ook steeds meer marktpartijen komen die alleen de huisvesting uitvoeren en verschillende woonconcepten (met beheer) aanbieden aan uitzendorganisaties en ook aan gemeenten. In een aantal gemeenten op de Noord-Veluwe zijn er contacten geweest tussen marktpartijen en gemeenten en zijn hierbij ook concrete locaties aan de orde geweest.

Marktpartijen	Activiteit
Huursnel	Is een marktpartij die voor uitzendbureaus in huisvesting bemiddelt. Hierbij gaat het zowel om particuliere woningen als ook om recreatiewoningen.
Jan Snel	Is een marktpartij die flexibele vormen (o.a. unitbouw) van huisvesting ontwikkeld.
Nederhome	Is een marktpartij die gebouwencomplexen huurt en aankoopt voor de huisvesting van bijzondere doelgroepen. Nederhome doet dit door heel Nederland en is in Regio Noord-Veluwe actief op zoek naar geschikte locaties. Nederhome gaat uit van “all-in”concept (beheer en begeleiding). Nederhome is onder andere bezig met de locatie van het voormalig AZC in de gemeente Oldebroek.
E & E	Is een marktpartij die voor grotere groepen arbeidsmigranten flexibele vormen van huisvesting realiseert en uitgaat van een “all-in”concept (met beheer en begeleiding).
Job Housing	Is een marktpartij die huisvesting voor arbeidsmigranten verzorgd.

Overzicht van opgave gegevens woningbouwcorporaties in de regio Noord-Veluwe

Aan de woningbouwcorporaties in de regio Noord-Veluwe zijn de volgende vragen gesteld:

1. In welke gemeenten bent u actief als woningbouwcorporatie?
2. Is uw corporatie bekend met de doelgroep arbeidsmigranten?
3. Heeft uw corporatie beleid of opgaven ten aanzien van de doelgroep arbeidsmigranten?
4. Verhuurt de corporatie rechtstreeks aan arbeidsmigranten en/of rechtstreeks aan werkgevers/uitzendbureaus uit Midden- en Oost-Europa? Zo, ja in welke gemeenten?
5. Gebeurt deze verhuur op basis van reguliere inschrijving of vindt er ook nog specifieke verhuur plaats (bijvoorbeeld aan werkgevers of uitzendbureaus)?
6. Als er verhuur plaatsvindt, om welke aantallen gaat het dan?
7. Doen er zich problemen voor bij de huisvesting van arbeidsmigranten en zo ja, wat is dan de aard van de problemen?
8. Indien er sprake is van overlast, welke acties onderneemt uw corporatie?
9. Wil de corporatie meedenken en participeren in het bieden van mogelijkheden van kleinschalige en flexibele huisvesting voor arbeidsmigranten?

Woningbouwcorporatie	Gemeente	Opgave informatie huisvesting arbeidsmigranten
Omnia Wonen	Harderwijk Nunspeet	- Geen specifiek beleid huisvesting arbeidsmigranten - Geen rechtstreekse verhuur aan uitzendbureaus en/of arbeidsmigranten - Aanbieden woningen aan migranten uit Midden- en Oost-Europa verloopt via de reguliere weg - Overlast bestaat vooral uit onderhuur, hier wordt tegen opgetreden - Geen behoefte aan participatie in het meedenken en participeren ten aanzien van het vraagstuk huisvesting arbeidsmigranten, het is geen speerpunt van beleid
Uwoon	Elburg Ermelo Oldebroek Harderwijk	- Geen specifiek beleid huisvesting arbeidsmigranten - Geen rechtstreekse verhuur aan uitzendbureaus en/of arbeidsmigranten - Aanbieden woningen aan migranten uit Midden- en Oost-Europa verloopt via de reguliere weg - Via de reguliere weg 1 woning verhuurd aan arbeidsmigranten (5 personen) - Overlast in beperkte mate in Harderwijk. Is gevolg van overbewoning en onderhuur. Via de reguliere weg wordt hier tegen opgetreden - Uwoon wil graag meedenken in het vraagstuk huisvesting arbeidsmigranten en het vinden van oplossingen
Woonstichting Putten	Putten	- Geen specifiek beleid huisvesting arbeidsmigranten - Geen rechtstreekse verhuur aan uitzendbureaus en/of arbeidsmigranten - Aanbieden woningen aan migranten uit Midden- en Oost-Europa verloopt via de reguliere weg - Er zijn geen overlastsituaties bekend die te maken hebben met migranten uit Midden- en Oost-Europa - Wachtijd voor sociale huurwoning in Putten bedraagt twee tot drie jaar, voor arbeidsmigranten is dit (te) lang en woningstichting vindt het niet wenselijk om voor specifieke

		doelgroepen beleid te ontwikkelen
Triada	Heerde Epe Hattem	- Geen specifiek beleid huisvesting arbeidsmigranten - Geen rechtstreekse verhuur aan uitzendbureaus en/of arbeidsmigranten - Aanbieden woningen aan migranten uit Midden- en Oost-Europa verloopt via de reguliere weg - Er zijn geen overlastsituaties bekend die te maken hebben met migranten uit Midden- en Oost-Europa - Problematiek in het werkgebied van Triada is niet van die omvang dat het vraagt om een specifieke aanpak, zoals dat wellicht het geval is in Putten en Oldebroek
Deltawonen	Oldebroek	- Geen specifiek beleid huisvesting arbeidsmigranten - Geen rechtstreekse verhuur aan uitzendbureaus en/of arbeidsmigranten - Aanbieden woningen aan migranten uit Midden- en Oost-Europa verloopt via de reguliere weg - In de vrije sector wordt er wel verhuurd aan uitzendbureaus (10 Vge's) - Er zijn geen overlast situaties bekend die te maken hebben met migranten uit Midden- en Oost-Europa - Deltawonen wil graag meedenken in het vraagstuk huisvesting arbeidsmigranten en vinden van oplossingen
Swz	Heerde	- Geen informatie ontvangen

*De verschillende woningbouwcorporaties geven aan dat zij aan migranten uit Midden- en Oost-Europa verhuren via de reguliere weg. Dit wil zeggen dat er sprake moet zijn van een economische binding, en dus dat er sprake moet zijn van arbeid en dat men in het gebied waar men wil gaan wonen moet werken. De arbeid dient minimaal de helft van de normale werkweek te zijn. Hiervoor wordt 18 uur (50% van 36 uur) gerekend. Het werk moet dus vanuit de regio worden verricht.

Als het gaat om arbeidsmigranten die werkzaam zijn via een uitzendbureau en men kan overleggen dat men gedurende een periode langer dan 1 jaar in de betreffende regio heeft gewerkt, is er sprake van een economische binding.

Beschikbare locaties die mogelijk geschikt zijn voor woonbestemming en wellicht ook voor arbeidsmigranten

Aan alle gemeenten is gevraagd om na te gaan of er panden (kantoren, scholen, rijksgebouwen e.d.) leeg staan of binnenkort vrijkomen die mogelijk geschikt gemaakt kunnen worden voor de functie van wonen.

Gemeente	Beschikbare bestaande locaties (opgave gemeente)	Welke?
Putten	Ja	Recreatieparken die niet meer economisch rendabel zijn en mogelijk (tijdelijk) bestemd kunnen worden voor huisvesting arbeidsmigranten (in vorm van een experiment) Geen kantoor- of bedrijfspanden, die geschikt zijn voor (tijdelijke) woonbestemming
Oldebroek	Ja	Voormalige jeugdherberg die in gebruik is geweest als AZC en het afgelopen jaar leeg heeft gestaan Er zijn een aantal panden (kantoor- bedrijfspanden en ook wellicht scholen) die nu leegstaan of op termijn leeg komen te staan die mogelijk geschikt zijn voor (tijdelijke) woonbestemming
Nunspeet	Ja	Pand van de Welkoop (particulier) Voormalige huishoudschool (ROC Landstede) Voormalig postkantoor (particulier) Bedrijfspand/autogarage (particulier) is al ontwikkeld voor senioren en jongeren, voor beide onvoldoende belangstelling
Harderwijk	Ja	Kranenburg Noord / Defensiepand – opleidingscentrum (nu in gebruik door ROC Landstede) Diverse kantoorpanden MOB-complex (nu broedplaats voor creatieve industrie)
Elburg	Nee	Er zijn op dit moment geen locaties bekend die geschikt zijn en/of beschikbaar komen voor huisvesting van arbeidsmigranten
Ermelo	Nee	Op dit moment zijn er geen locaties beschikbaar of komen op korte termijn beschikbaar Militaire complexen zijn allemaal in gebruik en hetzelfde geldt voor de gebouwen van de instellingen in de zorg
Heerde	Ja	Voormalige jeugdinstituut (De Dreef). Hier is inmiddels belangstelling voor getoond door een investeerder huisvesting arbeidsmigranten
Epe	Ja	Voormalige technische school (naast een werkgever/slachterij) Kantoorpand(en)

3 Samenvatting

gemeente	GBA ³⁵ AM	GBA-Polen	Model SZW ³⁶ = schatting	Aantal parken ³⁷	Aantal arbeidsmigranten*	Aantal particuliere woningen ³⁸	Werknemers in de gemeente	Aantal ZZP ³⁹
Putten	172	109	352	15	naar schatting 1.000 - 1.500	25 x gemiddeld. 7 = 175	100 - 150	7
Oldebroek	68	24	140	3	390 tot 480	6 x 7 = 42	150 - 200	6
Nunspeet	94	22	189	13	geschat 265*	7 x 7 = 49	beperkt	4
Harderwijk	193	144	405	6	geschat 150*	13 x 7 = 91	150 – 200	13
Elburg	91	49	92	6	geschat 150*	4 x 7 = 28	beperkt	4
Ermelo	118	51	251	6	13 (alleen GBA)	niet bekend	beperkt	6
Heerde	21	8	44	2	-	niet bekend	geen	1
Epe	128	47	269	6	geschat 150*	7 x 7 = 49	20 – 50	7
Totaal	885	454	1.742	53	2.118 – 2.698	448	420 - 600	48

* Aantal AM per recreatiewoning op basis van opgave gemeente/recreatiepark/uitzendbureau/eigen waarneming/gemiddeld 5 per woning en minimaal 5 woningen

³⁵ Op basis van GBA – cijfers 2012.

³⁶ Op basis model SZW factor 1,2 voor Polen en 0,8 overige groepen migranten Midden- en Oost-Europa.

³⁷ Aantal recreatieparken waarvan vermoed wordt dat hier migranten uit Midden- en Oost-Europa verblijven op basis opgave gemeente en inschrijving GBA.

³⁸ Opgave gemeente (brandweer/handhaving) en uitzendbureaus uitgaande van een gemiddelde bezetting van 7 AM.

³⁹ Opgave Kamer van Koophandel.

Opmerkingen:

1. Het aantal inschrijvingen in het GBA is in alle gemeenten in de Noord-Veluwe vanaf 2007 toegenomen met 200 tot 300%.
2. Van het aantal inschrijvingen in het GBA komt ruim 50% uit Polen.
3. Het berekeningsmodel van SZW geeft aan dat er naar schatting 1.700 arbeidsmigranten wonen in de regio Noord-Veluwe. Dit is op basis van het aantal recreatieparken waarvan vermoed wordt dat hier arbeidsmigranten verblijven en op basis van geconstateerd verblijf te laag.
4. Op dit moment wordt op 53 recreatieparken vermoed dat hier arbeidsmigranten verblijven. Hier wonen er naar schatting 1.000 tot 1.500 in Putten en bijna 400 in Oldebroek. Deze twee gemeenten brengen het totaal alleen al naar schatting op 1.900. Als het vermoeden bevestigd wordt dat er op de overige parken (35) ook voor een deel arbeidsmigranten verblijven, loopt de schatting van het aantal arbeidsmigranten op naar 2.118 tot wellicht 2.698.
5. Niet alle recreatieparken werken mee. Een aantal parken is ook niet te bereiken, omdat er geen beheerder aanwezig is of een eigenaar aanspreekbaar is. Hier zien we ook dat de meeste recreatiewoningen in particulier bezit zijn. Verder zijn er parken die niet mee willen werken om privacy-redenen.
6. Het aantal particuliere woningen dat gehuurd wordt is (nog) niet bekend, omdat dit niet (altijd) bekend is bij de gemeente. Bekend is wel dat de meeste uitzendbureaus woningen huren ten behoeve van arbeidsmigranten. Hierin verblijven gemiddeld 6 - 8 arbeidsmigranten. Het totaal aantal opgegeven woningen (gemeente en uitzendbureau) is 62. Bij een gemiddelde bezetting van 7 betekent dit 434 arbeidsmigranten.

Het totaalaantal arbeidsmigranten dat naar schatting verblijft in de regio Noord-Veluwe bedraagt tussen 2.500 en 3.000. Naar schatting werkt 20 tot 25% hiervan in de regio.

7. Het aantal detachings- en uitzendbureaus dat wij benaderd hebben met het verzoek om informatie over woon- en werksituatie is ruim 25. Een deel werkt landelijk (Tempo Team, Otto, Randstad) en een deel werkt regionaal (Covebo en AB Oost). Ook zijn er kleinere uitzendbureaus die lokaal/regionaal werken. Niet alle uitzendbureaus waren bereid tot medewerking op grond van "tijd" en "concurrentieoverwegingen".
8. Er zijn maar een beperkt aantal grote werkgevers actief die werken met arbeidsmigranten in de regio Noord-Veluwe. Het gaat dan om o.a. Celevita, Plukon, Storteboom, Foppen Zalm en van Delft. Informatie van deze bedrijven is moeilijk te verkrijgen, omdat zij ook niet altijd willen meewerken en omdat ze aangeven dat "huisvesting" de verantwoordelijkheid is van het uitzendbureau.
9. Alle woningbouwcorporaties zijn benaderd en hebben te kennen gegeven geen specifiek beleid te hebben of te gaan ontwikkelen voor de doelgroep arbeidsmigranten. Indien migranten in aanmerking komen voor huisvesting, dan gebeurt dat via de reguliere toewijzing. Een aantal woningbouwcorporaties is bereid om mee te denken in het zoeken naar verschillende vormen van huisvesting, mede als opstap naar een vervolg in een wooncarrière.
10. Het merendeel van de detachings- en uitzendbureaus geeft te kennen in contact te willen komen met de gemeenten en te willen overleggen (afspraken te maken) over verschillende vormen van huisvesting voor arbeidsmigranten die passen binnen het beleid van de gemeente.
11. Naast uitzendbureaus zijn er ook investeerders (partijen die huisvesting bieden) die zich momenteel aan het oriënteren zijn op mogelijkheden van huisvesting voor grotere groepen arbeidsmigranten. Zij willen graag met de gemeenten in contact komen en overleggen over het ontwikkelen van verschillende vormen van huisvesting.
12. Er is een onderzoek uitgevoerd door Migrada (belangenbehartigingsorganisatie arbeidsmigranten) onder arbeidsmigranten die in de regio Noord-Veluwe wonen. Er zijn elf recreatieparken bezocht waar arbeidsmigranten op dit moment verblijven en er zijn interviews afgenomen over de woon- en werkbeleving. Belangrijkste uitkomsten zijn:
 - a. een groot deel tevreden is over het verblijf op de Noord-Veluwe;
 - b. dat arbeidsmigranten bij een langer verblijf bij huisvesting meer privacy willen;
 - c. arbeidsmigranten de voorkeur hebben voor vormen van kleinschalige huisvesting;
 - d. dat arbeidsmigranten gemiddeld een prijs voor huisvesting willen betalen van € 60 tot € 80;
 - e. dat arbeidsmigranten bereid zijn tot een hogere huurprijs als hier meer privacy tegenover staat.

Bijlagen

Bijlage 1. Relevante achtergrond informatie met betrekking tot arbeidsmigranten

Rapport van de Tweede Kamercommissie: “Lessen uit recente arbeidsmigratie”
Vergaderjaar 2011–2012
www.rijksoverheid.nl

Brieven minister Kamp van het Ministerie van SZW: maatregelen arbeidsmigratie:
“Maatregelen arbeidsmigratie uit Midden- en Oost-Europa”
April 2011
November 2011
www.rijksoverheid.nl

Rapport van Erasmus Universiteit over arbeidsmigratie
“Arbeidsmigratie in vieren”
Bulgaren en Roemenen vergeleken met Polen
November 2011
www.rijksoverheid.nl

Brief minister Spies
Voortgang nationale verklaring huisvesting arbeidsmigranten
in de regio's
September 2012
www.rijksoverheid.nl

Bijlage 2. Overzicht van de uitzendbureaus

NAW organisatie	Aantal	Sector	Huisvesting	Gemeente	Branche-organisatie	Certificaat huisvesting
Sherpa Force	125	Food	Recreatiepark(en)	Oldebroek	ABU	Ja
Otto Workforce	Geen opgave (wel actief)	-	-	-	ABU	Ja
Timing	Geen opgave	-	-	-	-	-
E&A Uitzendbureau	0 (werken in andere regio)	-	-	-	-	-
Cross Boarder Staffing Randstad	30 - 50	Food	Recreatiepark	Putten	ABU	Ja
Do-it Uitzendbureau	Geen opgave	-	-	Alle	-	-
Euro Business Holland B.V.	0 (werken in andere regio)			Barneveld	NBBU	Ja
VAN ZON Arbeidsbemiddeling B.V.	12	Schoonmaak Straatwerk	Woningen	Elburg en omgeving	ABU	Ja
Workingteam Ermelo	Geen opgave	-	-	Ermelo	-	-
Sebo	5 - 20	Divers	Woningen	Oldebroek	ABU	Ja
Eurotemp B.V.	Wil niet meewerken	-	-	Harderwijk	-	-
Greenlight	Opgave, 50 Wil verder niet meewerken	Food (Epe)	-	Epe	-	-
WorkFlex Holland B.V.	Geen opgave	-	-	Harderwijk	-	-
Start People Harderwijk	Geen opgave	-	-	Harderwijk	-	-
TiP personeelsdiensten	1	Bouw	Particulier huis	Harderwijk	ABU	
Berg Werk B.V.	100 tot 200 (seizoen)	Bouw Productie	AM regelen huisvesting zelf	Harderwijk	Geen lid	-
AB Oost Uitzendbureau Harderwijk	25 (aantal gehuisveste AM in het verleden hoger: 120)	Food Agrarisch	Woningen	Harderwijk	ABU	Ja
EU Flex (tempo team)	160	Divers	Recreatiepark	Buiten de regio	ABU	Ja
Active Uitzendbureau B.V.	0			Nijkerk	NBBU	
Covebo	350 (in de regio)	Divers	Woningen Recreatiepark	Nijkerk	NBBU	
Get Work Uitzendbureau BV	Geen opgave			Nunspeet	NBBU	
Medrix uitzendbureau BV	20	Bouw	Recreatiepark	Putten	NBBU	
Foreignflex	± 200 (in de gehele regio)	Food	Recreatiepark	Putten Nijkerk	ABU	Ja
VDB	Geen opgave	Food	Recreatiepark	-	-	-

Bijlage 3. Vormen van huisvesting voor arbeidsmigranten

Tijdelijke en flexibele vormen van huisvesting voor arbeidsmigranten

Onderscheid gemaakt naar vormen van huisvesting gekoppeld aan de duur van het verblijf.

+ = geschikt +/- = geschiktheid afhankelijk van de situatie locatie en/of situatie arbeidsmigrant

- = niet geschikt

Type huisvesting	Kort verblijf < 6 maanden	Lang verblijf > 6 maanden tot 18 maanden	Permanent verblijf	Verantwoordelijk voor huisvesting
Wooneenheid in gebouwencomplex bij agrariër en buitengebied	+	-	-	Werkgever
Wooneenheid in gebouwencomplex in de vorm van logies	+	+/-	-	Werkgever Particulier verhuurder Commerciële huisvester Woningbouwcorporatie
Hotel/pension	+	-	-	Werkgever Commerciële huisvester
Huisvesting op recreatieterrein	+/-	+/-	-	Werkgever Commerciële huisvester
Appartementen/ verplaatsbare woonunits - zelfstandig - onzelfstandig	+/-	+	+/-	Werkgever Commerciële huisvester Woningbouwcorporatie
Sloopwoningen	+/-	+	-	Woningbouwcorporatie Particuliere verhuurder
Reguliere woningen/ inwoning (kamerverhuur)	-	+	+/-	Werkgever Woningbouwcorporatie Particuliere verhuurder
Zelfstandige woning	-	+/-	+	Woningbouwcorporatie Particuliere verhuurder Commerciële huisvester

Verantwoordelijke partijen voor huisvesting:

- / Werkgever (uitzendbureau/werkgever)
- / Woningbouwcorporatie
- / Particuliere verhuurder (via uitzendbureau/werkgever of rechtstreeks aan arbeidsmigrant)
- / Commerciële huisvester/investeerder

Andere betrokken partijen en belanghebbenden:

- / Buurtbewoners
- / Provincie
- / "Inleners" van arbeidsmigranten bij de uitzendbureaus
- / Arbeidsmigranten

1. Wooneenheden in gebouwencomplex bij werkgever (agrariër/buitengebied)

- / Aantal werknemers dat in gebouwencomplex verblijft, is afhankelijk van de behoefte van de werkgever (moet minimaal voldoen aan de wet en regelgeving van de gemeente en provincie)
- / Verblijf is seizoensgebonden en van beperkte duur
- / Gaat in de kern om “bed, bad en brood”
- / Voldoende parkeergelegenheid
- / Verblijf voor een korte termijn (6 tot 9 maanden)
- / Beheer ligt bij de werkgever
- / Huisvesting voldoet aan de normen opgenomen in de nationale intentieverklaring

2. Wooneenheden gebouwencomplex/logiesgebouw

- / Aantal werknemers dat in gebouwencomplex/logiesgebouw verblijft is sterk afhankelijk van locatie en dit heeft te maken met:
 - o bestaand gebouw of nieuw te bouwen (voorbeeld voormalig AZC of nieuw te bouwen complex)
 - o omvang en aantal aanwezige m2 en beschikbare ruimte
 - o ligging (in bebouwde kom, rand bebouwde kom of buiten de bebouwde kom)*aantallen kunnen variëren van 50 tot 300/500 arbeidsmigranten*
- / Maximaal 2 - 4 werknemers per slaapkamer
- / Centrale kook-, eet-, douche- en toiletvoorzieningen
- / Centrale ruimten voor ontmoeting en sporten
- / Kortetermijnverblijf: eerste opvang zogenaamde short-stay (6 tot 9 maanden)
- / Voldoende parkeergelegenheid
- / Beheer 7/24 en is verantwoordelijkheid van de werkgever/huisvester
- / Huisvesting voldoet aan de normen opgenomen in de nationale intentieverklaring
- /

3. Hotel/pension

- / Aantal werknemers dat hotel/pension wordt gehuisvest afhankelijk van het aantal beschikbare kamers
- / Maximaal 2 - 4 werknemers per slaapkamer
- / Korte termijnverblijf (eerste opvang 3 tot 6 maanden)
- / Voldoende parkeergelegenheid
- / Beheer 7/24
- / Huisvesting voldoet aan de normen opgenomen in de nationale intentieverklaring

4. Kleinschalige woonvoorzieningen op recreatie- of chaletparken

- / 4 - 6 werknemers per woonvoorziening
- / Woonvoorzieningen voorzien van eigen keuken, douche en toilet
- / Maximaal 1 – 20 woonvoorzieningen per locatie*
- / Voldoende parkeergelegenheid
- / Kort tot middellang verblijf
- / Beheer 7/24 en is verantwoordelijkheid van de werkgever
- / Huisvesting voldoet aan de normen opgenomen in de nationale intentieverklaring

*Bij recreatiewoningen is het in de regel niet toegestaan om arbeidsmigranten te huisvesten omdat het in strijd is met de recreatieve bestemming. In de praktijk verhuren recreatieparken een deel van de woningen aan uitzendbureaus voor tijdelijke huisvesting van arbeidsmigranten. Gemeenten gaan hier verschillend mee omdat aantonen en handhaven van (semi-)permanente bewoning ingewikkeld en kostbaar is. Er zijn op dit moment ook ontwikkelingen waarbij gemeenten onderzoeken of en op welke manier het mogelijk is om recreatieparken een andere (tijdelijke) bestemming te geven en waarbij het dan mogelijk is om op het park te semi-permanent te wonen.

5. a. Appartementen met zelfstandige een onzelfstandige woonfunctie

- / 1-2 werknemers per wooneenheid

- / Woonvoorziening voorzien van eigen douch en toilet
- / Woonvoorzieningen met een aantal centrale voorzieningen van keuken (per 8 bewoners) en centrale ontmoetingsruimte en mogelijkheden tot sporten
- / Maximaal 12 tot 44 appartementen (40 tot 50 werknemers) per locatie
- / Voldoende parkeergelegenheid
- / Middellange-/langetermijnverblijf
- / Beheer 7/24 en verantwoordelijkheid werkgever/huisvester
- / Huisvesting voldoet aan de normen opgenomen in de nationale intentieverklaring

b. Appartementen met zelfstandige woonfunctie

- / 1-2 werknemers per wooneenheid
- / Woonvoorzieningen voorzien van eigen keuken, douche en toilet
- / Aanwezigheid van centrale ruimte voor ontmoeting en sport
- / Aantal appartementen 12 tot 22 (40 tot 50 werknemers) per locatie
- / Voldoende parkeergelegenheid
- / Middellange-/langetermijnverblijf
- / Beheer 7/24 en verantwoordelijkheid werkgever/huisvester
- / Huisvesting voldoet aan de normen opgenomen in de nationale intentieverklaring

6. Reguliere (gezins)woningen die leeg en/of te koop staan en/of nieuwbouw (casco) en/of woningen die in de toekomst gesloopt worden

- / Circa 4 – 9 werknemers per woning (afhankelijk van de situatie van de woning)
 - o tot 4 verhuur
 - o 4 – 9 verhuur grote woning
- / Voldoende parkeergelegenheid
- / Aantal woningen per situatie bepalen en in afstemming met gemeente
- / Middellang en lange termijn verblijf
- / Beheer 7/24 verantwoordelijkheid werkgever / huisvester
- / Huisvesting voldoet aan de normen opgenomen in de nationale intentieverklaring

7. Reguliere woningen/inwoning (kamerverhuur)

- / Circa 4 – 9 werknemers per woning (afhankelijk van de situatie van de woning)
 - o tot 4 verhuur of 4(gezin) + 2
 - o 4 – 9 verhuur grote woning
- / Voldoende parkeergelegenheid
- / Aantal woningen per situatie bepalen en in afstemming met de gemeente
- / Middellange en langetermijnverblijf
- / Beheer op afroep en verantwoordelijkheid werkgever
- / Huisvesting voldoet aan de normen opgenomen in de nationale intentieverklaring

8. Regulier zelfstandig wonen

- / Woningen op de reguliere huur- en koopmarkt
- / Koop door werknemers
- / Huurwoningen (particulier of via woningcorporatie)
- / Middellange- en langetermijnverblijf

De arbeidsmigrant:

- / Verschillende achtergronden en doelen tot verblijf in Nederland
- / Verschillende wensen en behoeften met betrekking tot verblijf in Nederland
- / Verschillende eisen met betrekking tot kwaliteit van huisvesting en bereidheid tot betalen van bijdrage (huur) in huisvesting

Afhankelijk van de reden van de arbeidsmigrant om te werken in Nederland zal zijn/haar behoefte aan huisvesting (en de eisen die hij/zij daaraan stelt) bepaald worden. De arbeidsmigrant die alleen hier komt

voor een korte periode (tot 6 maanden) om seizoensarbeid te verrichten zal genoeg nemen met woonvoorziening die grootschalig is en weinig tot geen privacy biedt. De arbeidsmigrant die hier langer verblijft (6 tot 18 maanden) zal naar mate zijn verblijf langer duurt meer behoefte hebben aan meer wooncomfort en privacy en vormen van wonen die kleinschaliger is. De arbeidsmigranten die voor een langere periode in Nederland wil werken en wellicht de wens heeft zich hier (semi-)permanent te vestigen (langer dan 18 maanden) zal de wens hebben van zelfstandige huisvesting die bij voorkeur niet gekoppeld is aan het werk.

Arbeidsmigrant	Kenmerken	Eisen aan wooncomfort	Vormen van huisvesting
Arbeidsmigrant die hier kort en tijdelijk verblijft (seizoensgebonden) Tot 6 maanden	Arbeidsmigrant die voor een korte periode naar Nederland wil komen om te werken en geld te verdienen. Gericht op land van herkomst en de groep waartoe hij/zij behoort. Geen behoefte aan participatie en integratie.	Weinig eisen aan wooncomfort en geen bezwaar tegen gemeenschappelijke ruimten.	Wooneenheid in gebouwencomplex bij agrariër/buitengebied Wooneenheid in gebouwencomplex Hotel/pension
Arbeidsmigrant die hier voor een langere periode verblijft 6 tot 18 maanden	Arbeidsmigrant heeft nog steeds primair het doel om te werken en geld te verdienen in Nederland. Heeft voor een langere periode werk. Is nog wel gericht op land van herkomst. Geringe behoefte aan participatie en integratie.	Hogere eisen aan wooncomfort, wensen aan enige privacy als het gaan om delen van gemeenschappelijke ruimten.	Recreatieterrein Chalets/woonunits Sloopwoningen Reguliere woningen/ inwoning (kamerverhuur/ logies)
De arbeidsmigrant die hier langer verblijft (>18 maanden) en de wens heeft zich wellicht permanent te vestigen	Arbeidsmigrant richt zich meer op Nederland en laat ook in aantal situaties zijn gezin (partner/kinderen) naar Nederland komen.	Wens tot een zelfstandige woonruimte en privacy.	Appartementen met (on) zelfstandige woonunits Reguliere woningen/ inwoning (kamerverhuur) Zelfstandige woning (huur of koop)

Uit verschillende landelijke en regionale onderzoek blijkt :

- / arbeidsmigrant komt in eerste instantie naar Nederland om geld te verdienen;
- / de wijze waarop men naar Nederland komt (zelfstandig of via een uitzendbureau) bepaald voor een deel ook de woonsituatie waarin men start;
- / prijs die arbeidsmigrant over heeft voor de huur varieert van € 60 tot € 80 per week (all-inn), afhankelijk van zijn situatie;
- / naarmate de verblijfsduur toeneemt, wordt de vraag naar privacy en wooncomfort ook groter;
- / er is een wens van arbeidsmigranten om in de buurt van verschillende voorzieningen te wonen (winkels, treinstation, scholen e.d.);
- / arbeidsmigranten willen graag bij een langer verblijf een wooncarrière maken;
- / bij langer verblijf wil men ook wil aan activiteiten deelnemen die leiden tot participatie en integratie.

Bijlage 4. Onderzoek onder arbeidsmigranten regio Noord - Veluwe

Aantal geënquêteerden: 106
Aantal respondenten: 106
Uitvoering: Migrada (belangenbehartigingsorganisatie arbeidsmigranten)

Bevindingen beantwoording vragen arbeidsmigranten over hun huisvesting op 11 parken, verdeeld over de gemeenten Harderwijk, Putten en Epe.

Vragen	Antwoorden
Ben je tevreden met je woon- en werksituatie?	57% van de arbeidsmigranten geeft aan tevreden te zijn met zijn woon en werksituatie. 43% is niet tevreden met zijn woon- en werksituatie waarvan het merendeel niet met de woonlocatie.
Voel je je op dit moment thuis in de regio Noord-Veluwe?	Ondanks dat een belangrijk deel van de arbeidsmigranten niet tevreden is met zijn woon- en/of werksituatie voelt een overgroot deel (87 AM) van de arbeidsmigranten zich thuis op de Noord-Veluwe. Dit heeft voor een belangrijk deel te maken met de medebewoners/buren en de leefomgeving. Van het deel dat aangeeft zich niet thuis te voelen, geeft aan dat dit te maken heeft met gebrek aan privacy en beperkte leefruimte.
Inmiddels zijn er al veel woonvormen waar migranten gebruik van maken. Waar zou jij zelf de voorkeur aan hebben?	De behoefte aan vormen van huisvesting varieert. Dit varieert van kamerbewoning tot een recreatiewoning. Duidelijk wordt wel dat kleinschaligheid de voorkeur heeft boven grootschalige opvang.
Prijs voor huisvesting.	De prijs die de arbeidsmigrant wil betalen voor zijn huisvesting varieert tussen de € 69,00 en €84,00 per week.
Bereidheid tot betalen hogere huur.	De arbeidsmigrant is bereid om voor zijn voorkeurshuisvesting meer te betalen als deze duurder is dan men zou willen.
Moet de huisvesting gemeubileerd zijn?	Bijna 80% van de arbeidsmigranten geeft aan dat de huisvesting gemeubileerd moet zijn.
Waar wil de arbeidsmigrant op inleveren en minder betalen als het gaat om huisvesting?	Merendeel van de arbeidsmigranten wil voor een lagere huur met name inleveren op voorzieningen in de buurt en in mindere mate op de kwaliteit en privacy.
Hoe is op dit moment de huisvesting geregeld?	Bijna 80% van de arbeidsmigranten geeft aan dat de werkgever de huisvesting geregeld heeft.
Welke huisvesting heeft men op dit moment?	Alle arbeidsmigranten die geïnterviewd zijn, verblijven in een recreatiewoning
Gemiddelde verblijfsduur	De gemiddelde verblijfsduur van de arbeidsmigrant is 19 maanden.
Wens om in Nederland te blijven	42% (38) van de arbeidsmigranten wil hier voor een langere periode verblijven/gemiddeld 32 maanden. 20% (18) van de arbeidsmigranten wil hier permanent in Nederland verblijven. 38% (34) van de arbeidsmigranten weet nog niet hoe lang ze in Nederland willen verblijven.

Bijlage 5. Presentatie eindrapport inventarisatie regio Noord-Veluwe

Arbeidsmigranten Regio Noord-Veluwe

Inventarisatie
Stephan Reusken

Inventarisatie arbeidsmigranten

Aanleiding:

- Aanpak revitalisering recreatieparken
- Quicksan Putten en Oldebroek

Inventarisatie arbeidsmigranten

Doelen voor de Regio Noord-Veluwe:

In kaart brengen van aard en omvang van de doelgroep:

- Waar wonen arbeidsmigranten?
- Waar werken arbeidsmigranten?
- Wie zijn de betrokken partijen?
- Wat zijn mogelijke locaties voor huisvesting?

Inventarisatie arbeidsmigranten

Aanpak in de regio:

- Startbijeenkomst
- Kennismaking
- Vaststellen van de inventarisatie vragen

Afspraak met alle contactambtenaren:

- Interview / op te vragen gegevens / documenten

Opvragen en analyse gegevens:

- GBA / Statline
- Recreatieparken
- Uitzendbureaus
- Huisvesters
- Politie / brandweer

Interviews arbeidsmigranten (Migrada)

Periode: oktober – december 2012

Inventarisatie arbeidsmigranten

Aantal arbeidsmigranten $\pm$ 2.500 tot 3.000

2.100 – 2.700 op recreatieparken

$\pm$ 450 in particuliere woningen

$\pm$ 25% werkt in de regio Noord-Veluwe

Inventarisatie arbeidsmigranten

gemeente	GBA	parken	AM	woningen
Putten	172	15	1.500	25/175
Oldebroek	68	3	480	6/42
Nunspeet	94	13	265	7/42
Harderwijk	193	6	150	13/42
Elburg	91	6	150	4/42
Ermelo	118	6	13	Nb
Heerde	21	2	0	Nb
Epe	12	6	150	7/49
totaal	885	53	2.698	448

Inventarisatie arbeidsmigranten

- Gemeenten hebben in verschillende mate te maken met het vraagstuk arbeidsmigranten
- Vraagstuk arbeidsmigranten doet zich met name voor in Putten, Oldebroek en Nunspeet
- In de andere gemeenten is het vraagstuk minder zichtbaar en actueel
- Huisvesting vindt voor het overgrote deel (80%) plaats op recreatieparken
- Gemeenten gaan verschillend om met handhaving permanente bewoning
- Gemeenten willen allemaal gezamenlijk aanpak huisvesting AM, vooral als alternatief voor wonen op reactieparken

Inventarisatie arbeidsmigranten

- Aantal inschrijvingen GBA toegenomen met meer dan 200%
- Meer dan helft van de AM zijn afkomstig uit Polen
- Op ruim 53 parken vastgesteld of vermoeden van verblijf AM
- Weinig parken werken mee aan verstrekken van informatie
- Deel van de uitzendbureaus werkten mee aan de inventarisatie en dit zijn ook de bureaus die afspraken met de gemeenten willen maken (afsluiten convenant)
- Een kwart van de arbeidsmigranten werken in de regio Noord-Veluwe, driekwart werkt buiten de regio

Inventarisatie arbeidsmigranten

- De werkgevers(organisaties) hebben niet of nauwelijks meegewerkt aan de inventarisatie. Zij vinden huisvesting verantwoordelijkheid van het uitzendbureau en AM
- Woningcorporaties kennen geen specifiek beleid voor AM en zijn ook niet allemaal bereid om dit te ontwikkelen
- Er zijn steeds meer particuliere investeerders voor huisvesting AM en zij willen graag in overleg met de gemeenten over de (on)mogelijkheden van huisvesting

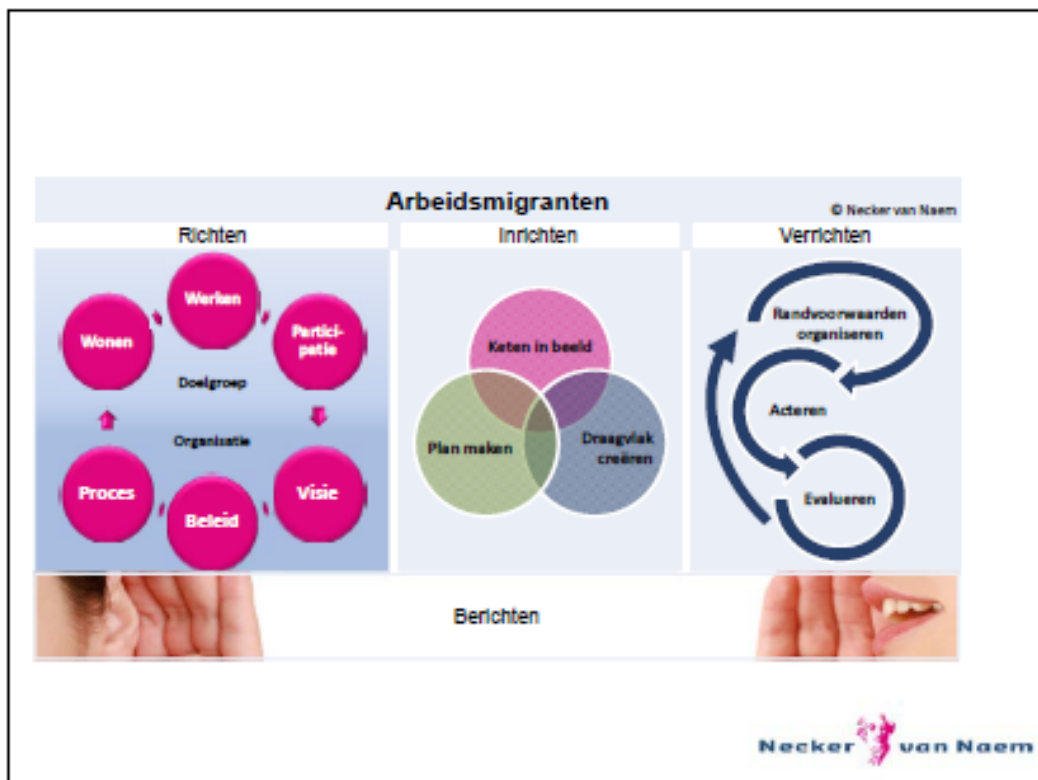
Inventarisatie arbeidsmigranten

Interviews arbeidsmigranten op de verschillende recreatieparken regio Noord-Veluwe.

Toelichting door Migrada.

Aanbevelingen

- Aan “de slag” met huisvesting van AM
- Niet afzonderlijk maar met elkaar
- Tweesporenbeleid: enerzijds handhaven en anderzijds andere vormen van huisvesting
- Realiseer verschillende vormen van huisvesting
- Werk samen met de verschillende ketenpartners en sluit een convenant af
- Communiceer met alle betrokkenen in het bijzonder burgers en buurtbewoners

Bijlage 6. Presentatie enquête arbeidsmigranten Migrada

Bijzonderheden:

Na screening van de ingevulde enquêtes bleven 106 respondenten over. Gescreend werd o.a. op: mogelijke werkgever die geen toestemming verleende; niet serieuze input (bijvoorbeeld bedrag huur: € 10.000,-).

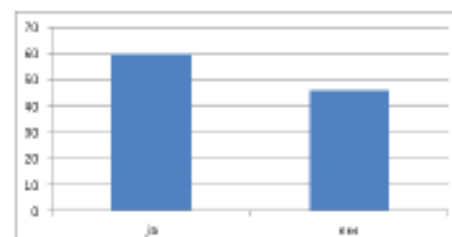

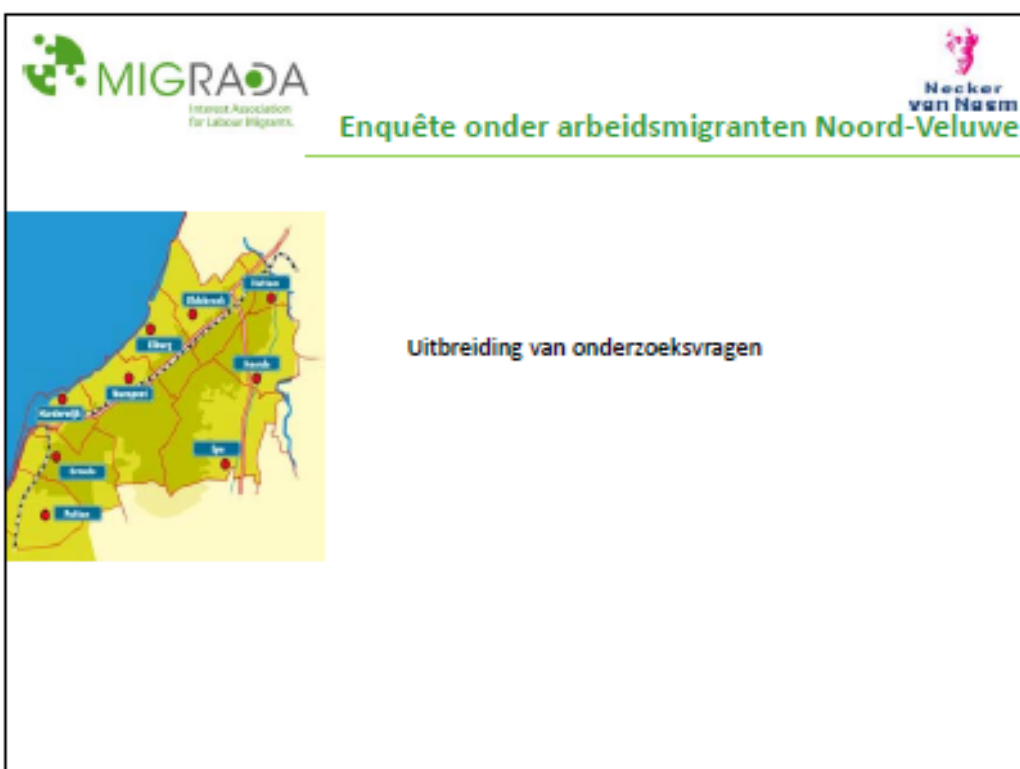
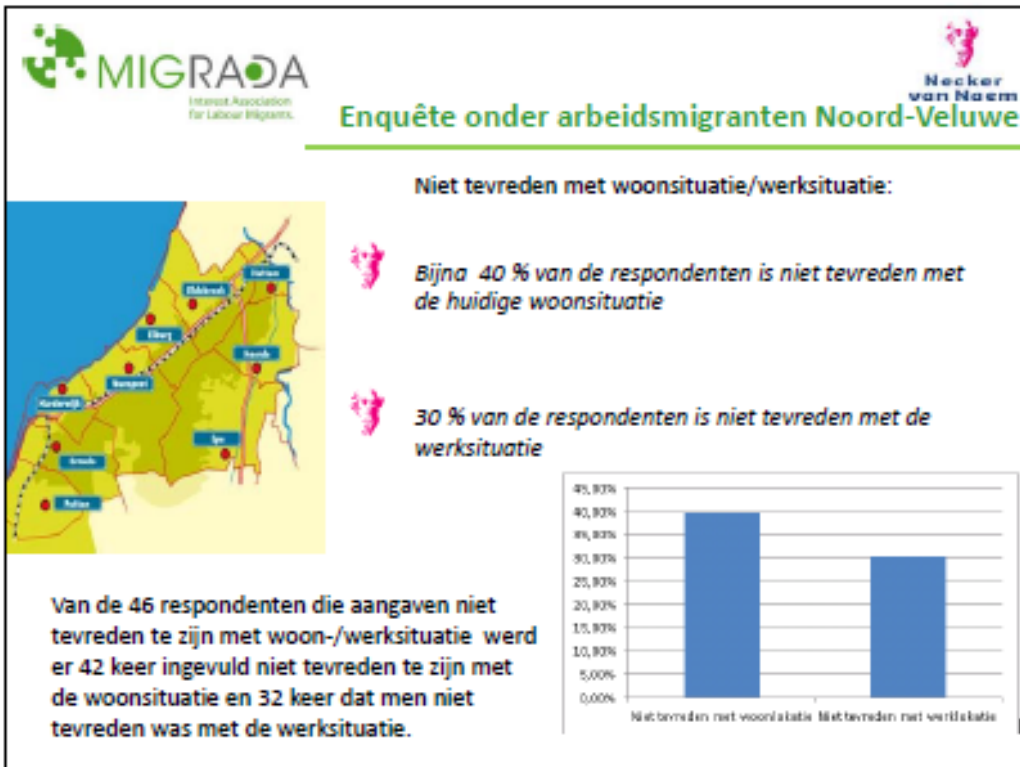
Onderzoeksvraag:

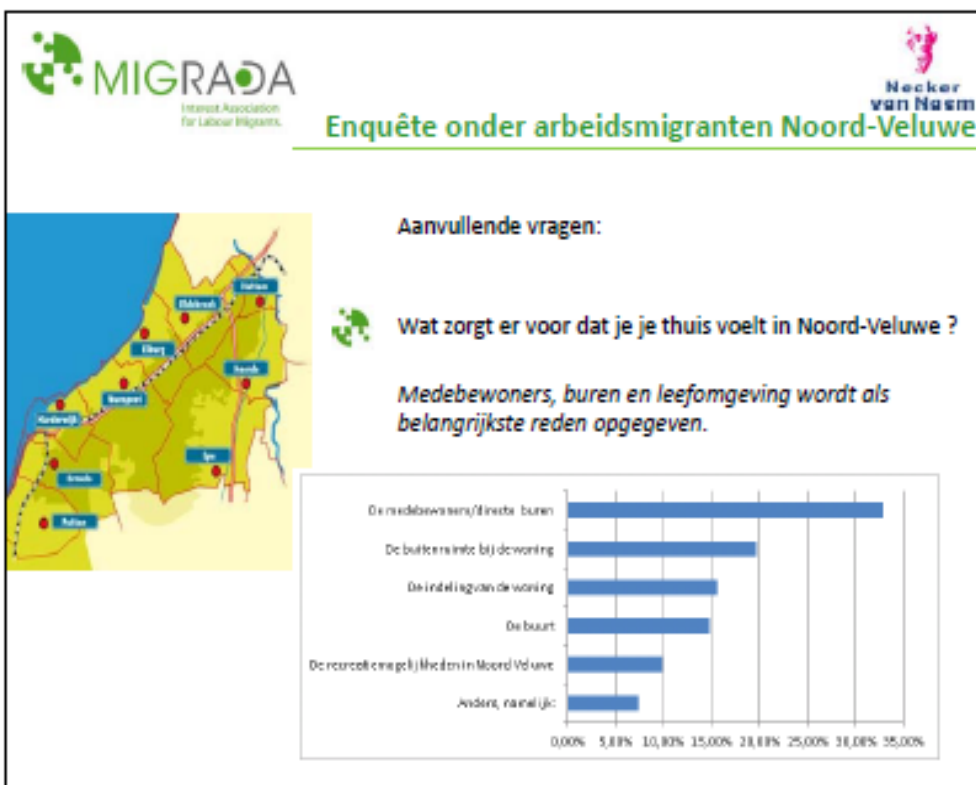
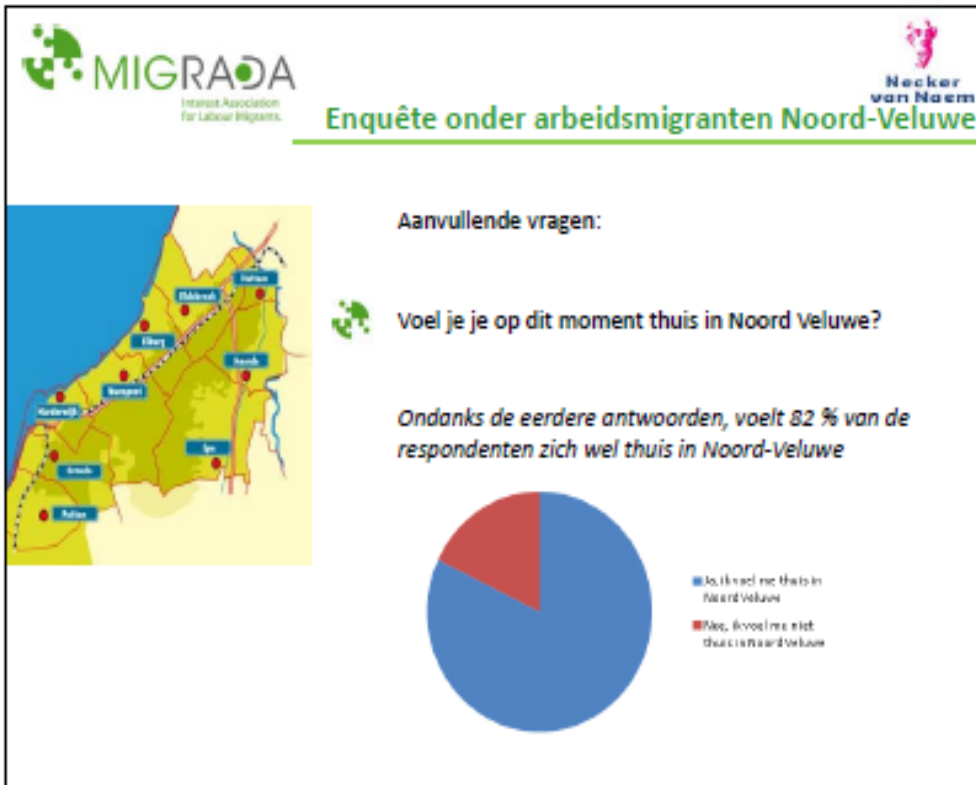

Bijna 57 % van de respondenten is tevreden met de woon- en werksituatie

Gienje bevræden met jouw waarden en marktsituatie in Nederland. [286]

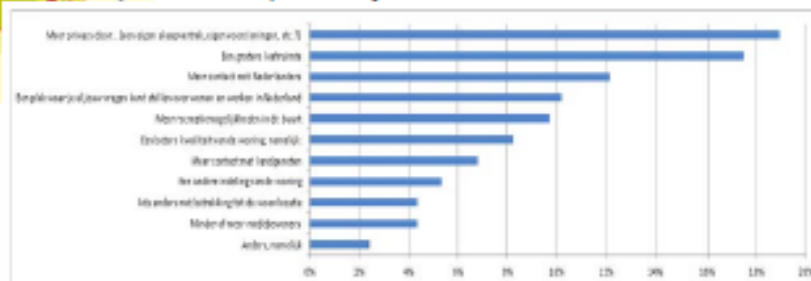

Aanvullende vragen:

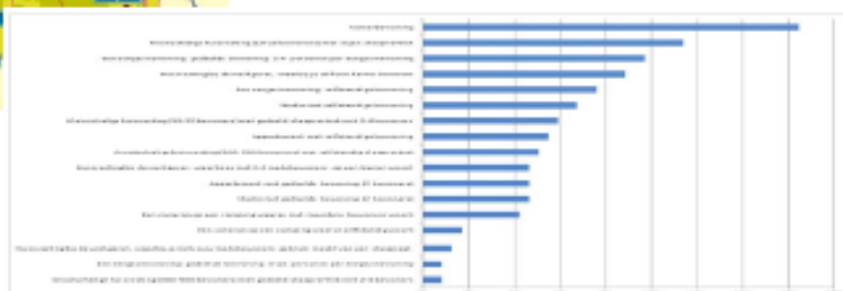
De respondenten die aangeven zich niet thuis te voelen, geven als belangrijkste reden gebrek aan privacy en beperkte leefruimte.

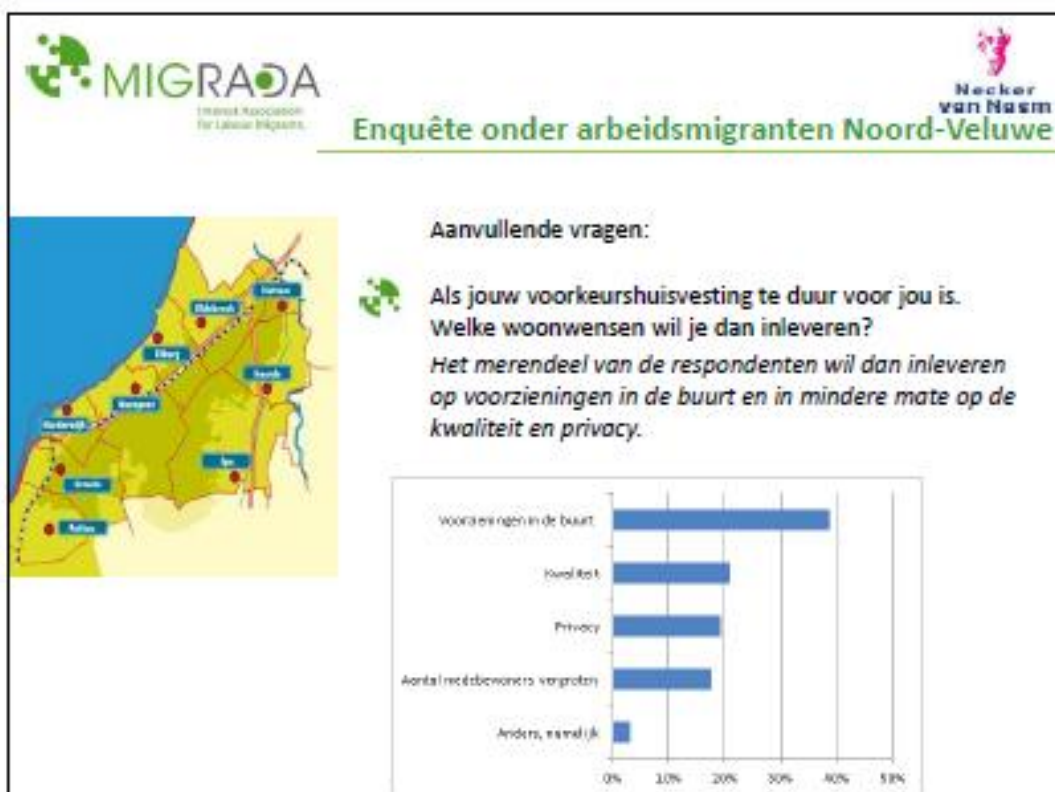
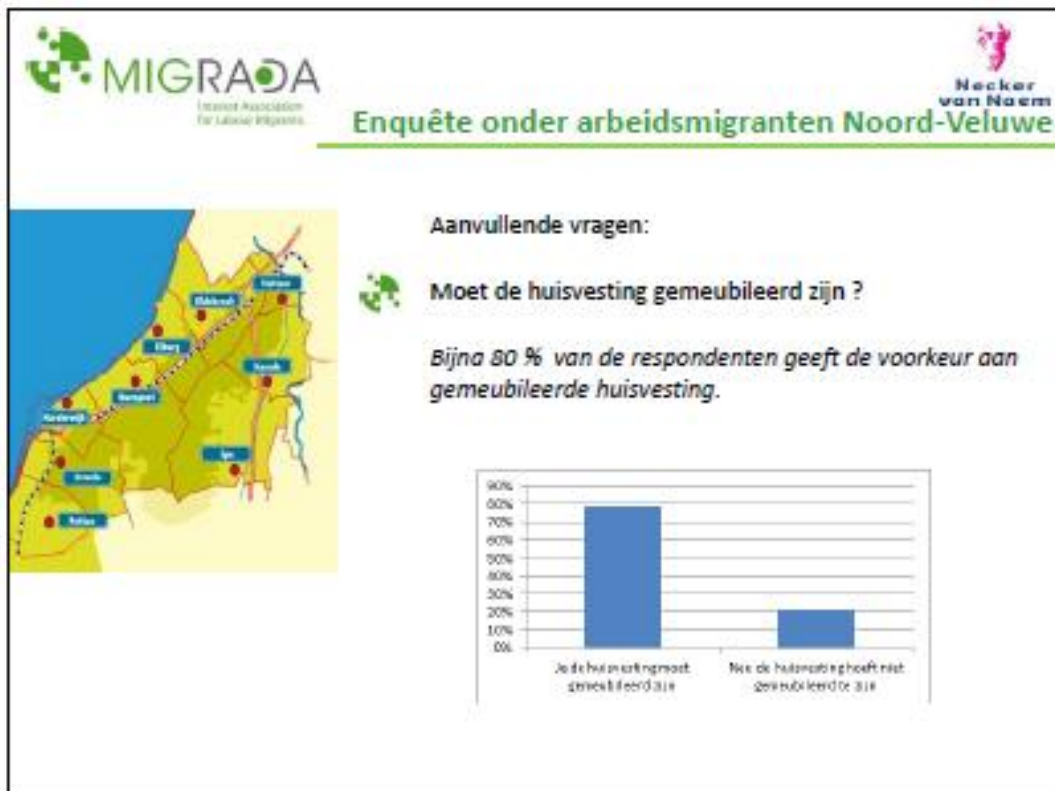

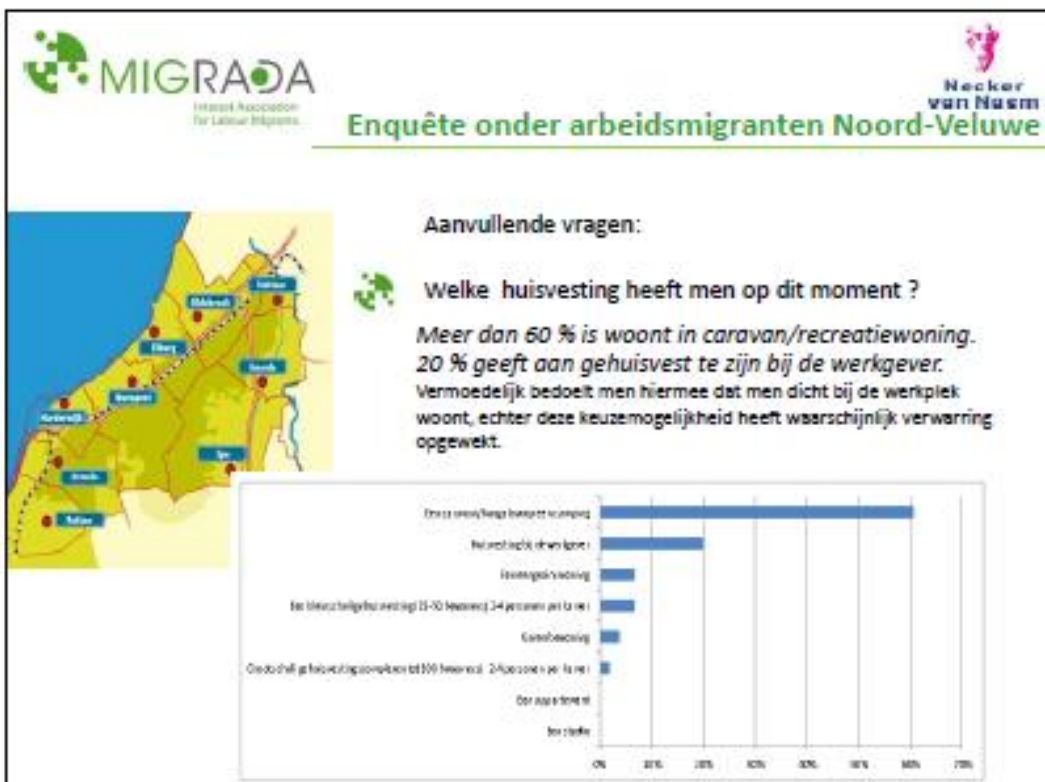
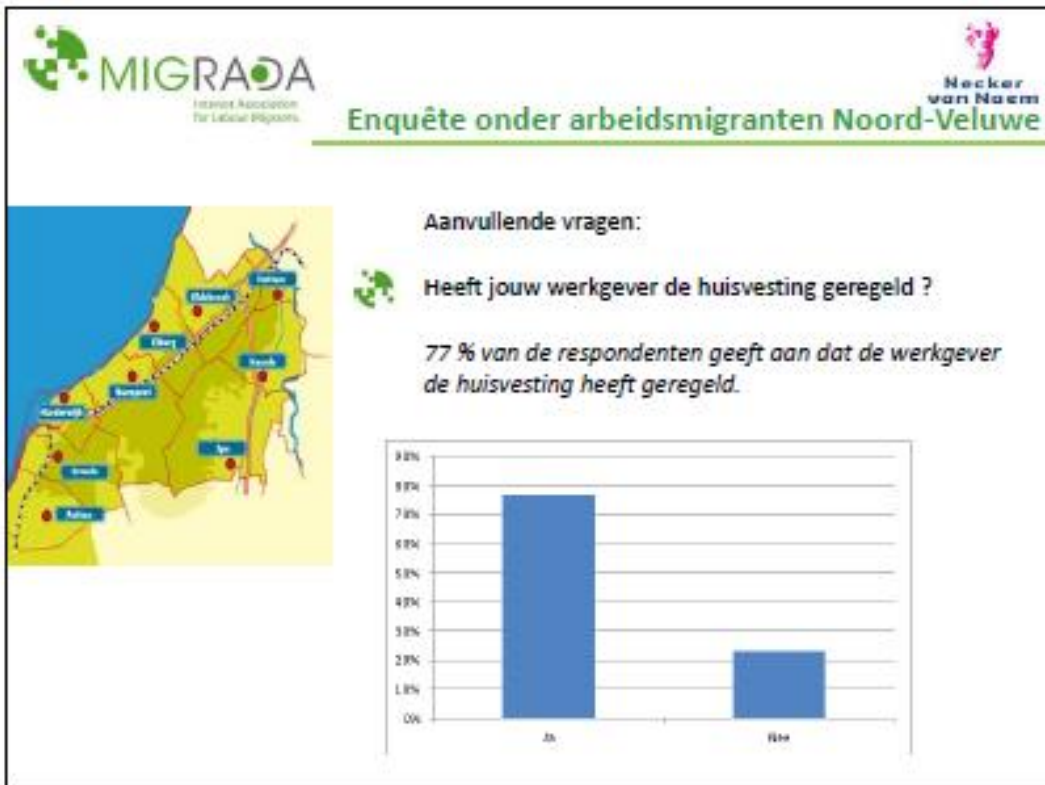
Aanvullende vragen:

De huisvestingsbehoefte varieert van kamerbewoning tot recreatiebewoning. Kleinschaligheid en privacy winnen het van grootschalige huisvesting.

Hoe lang ben je al in Nederland ?

Hoe lang wil je in Nederland blijven ?

rd-Veluwe / 70

Onder de respondenten bestond er een grote informatiebehoefte en onze enquêteurs werd in diverse situaties om advies gevraagd.

Informatieverstrekking aan arbeidsmigranten

Dienstverlening aan overheden en organisaties

MIGRADA SERVICES Informatie verstrekking aan arbeidsmigranten

Telefonisch Informatie systeem / Pocketbrochure

TAX NL

CODE

7

(+31) - (0)85 - 401 04 40

MIGRADA SERVICES Informatieverstrekking aan arbeidsmigranten

Informatie website

ARBEIDSMIGRANTENINFORMATIE Systeem

MIGRADA SERVICES

Kalkulator

Zwrot Podarok z Holandii

Plaats hier uw Advertentie

Polsku

Home NL Polski Polski Polski NL

 Dienstverlening aan overheden en organisaties

 Opzetten en bemannen van informatiepunten

 Leveren van touchscreen informatiesysteem met maatwerk ICT-aanpassingen

 Receptie- /beheer huisvestinglocaties

 Maatwerk oplossingen

Contactgegevens:

Bezoek adres: Professor ter Veenweg 11b 1775 BH Middenmeer Correspondentie adres: Postbus 38 1775 ZG Middenmeer Telefoon: 088-00 85 615 E-mail: info@migradaservices.nl Website: www.migradaservices.nl	Bezoek adres: Raedeckerstraat 3 5623 EX Eindhoven Correspondentie adres: Postbus 84220 2508 AE 's Gravenhage Telefoon: 085-401 04 40 E-mail: info@migrada.nl Website: www.migrada.nl
--	---